

CONSILIUL SUPERIOR AL
MAGISTRATURII
Judecătoria Chișinău
sediul Buiucani
MD-2004, mun. Chișinău,
bd.Ștefan cel Mare 200

Tel.022-20-49-43, fax:022-20-49-44

ВЫСШИЙ СОВЕТ
МАГИСТРАТУРЫ
Суд Кишинэу
офис Буюкань
MD-2004, мун. Кишинэу,
Проспект Штефана Чел Маре, 200

nr.1-4775/19 din 13 noiembrie 2020

Doamnei Manole Domnica
Președinte al Curții Constituționale a RM
mun.Chișinău, str.A.Lăpușneanu 28

Stimate doamnă Președintă,

Judecătoria Chișinău (sediul Buiucani), Vă expediază pentru soluționare excepția de neconstituționalitate ridicată de avocatul Popescu Dorin, care acționează în interesele inculpatei Cambur Marina învinuită de comiterea infracțiunii prevăzute de art.165 alin.(2) lit.d) și art.206 alin.(3) lit.b), b/1) Cod Penal, în vederea realizării controlului de constituționalitate a prevederilor art.165 alin.(2) lit.d) și art.206 alin.(3) lit. b/1) Cod Penal, al Republicii Moldova.

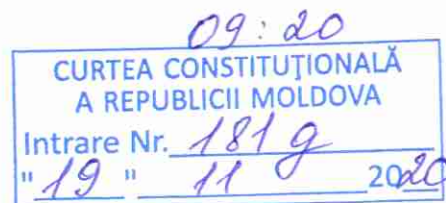
Anexă:

- copia încheierii judecătorești din 13.11.2020;
- cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate;
- sesizarea avocatului Dorin Popescu;
- copia rechizitoriului.

Cu respect,

Judecătorul
Judecătoriei Chișinău

Vasilisa Muntean

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate a

Textului integral din norma prevăzută la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal și anume, sintagma: *d) de două sau mai multe persoane*, precum și a textului integral din norma prevăzută la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal și anume, sintagma: *b¹) săvârșite de două sau mai multe persoane*.

A. Autorul excepției de neconstituționalitate¹**A.1. Persoană fizică****1. Cămbur****2. Marina****3. Adresă: str.****4. Telefon:****5. Reprezentant: Popescu Dorin, avocat Biroul Asociați de Avocați „Facultatea de drept”, cu**

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun²

Cambur Marina, este învinuită în aceia că, aproximativ în perioada lunii **decembrie 2014**, Cambur Marina, aflându-se în mun. Chișinău, str. Mihai Viteazul I A, urmărind scopul recrutării și adăpostirii copiilor în scop de exploatare sexuală comercială în prostituție, a întreprins acțiuni în vederea identificării potențialelor victime, pentru prestarea ulterioară a serviciilor sexuale contra plată.

Astfel, Cambur Marina, în perioada lunii decembrie 2014, acționând întru realizarea intențiilor sale infracționale de recrutare a copilului în scop de exploatare sexuală comercială în prostituție, aflându-se în imobilul situat în mun. Chișinău, str. Mihai Viteazul I A, a invitat-o la domiciliul său pe minora _____ cu are a făcut cunoștință anterior.

În cadrul întâlnirii, Cambur Marina, acționând cu aceeași intenție de recrutare a minorei _____ în scop de exploatare sexuală comercială în prostituție, prin abuz de poziție de vulnerabilitate a victimei din punct de vedere a supraviețuirii sociale, manifestate prin lipsa mijloacelor financiare necesare pentru existență și lipsa unui loc de trai permanent pe teritoriul mun. Chișinău, a recrutat-o pe minora _____ pentru a fi exploatată în activitatea de practicare a prostituției.

În continuare, Cambur Marina, acționând întru realizarea intențiilor sale infracționale de exploatare sexuală comercială în prostituție a minorei _____, obținând consimțământul acesteia de a practica prostituția, a adăpostit-o în imobilul situat în mun. Chișinău, str. Mihai Viteazul I A, pe care l-a închiriat anterior în acest scop.

Totodată, Cambur Marina, acționând întru realizarea intențiilor sale infracționale de exploatare sexuală comercială în prostituție a victimei minore _____ a plasat mai multe anunțuri pe site-ul www.999.md, în scopul selectării pentru aceasta a clienților cărora minora urma să le acorde servicii sexuale contra plată.

După aceasta, Cambur Marina, acționând cu aceeași intenție, primind solicitările de la clienți, la numerele de telefoane plasate pe site-ul www.999.md, care doreau să le fie acordate servicii sexuale, a exploatat-o sexual pe minora _____ timp de aproximativ 2 săptămâni, aplicând în privința acesteia violența psihică, exprimată prin amenințări precum că în cazul în care nu va dori să acorde serviciile sexuale conform condițiilor M. Cambur va fi transmisă proxenetului Matfei Vasile, care a exploatat-o anterior cu aplicarea forței fizice.

Concomitent, Cambur Marina care acționa întru realizarea intențiilor infracționale de tragere a foloaselor de pe urma exploatării sexuale a minorei _____ încasa de la victimă câte 350 lei din suma de 700 lei primită de la clienți pentru serviciile sexuale prestate de ultima.

Aproximativ în **a doua jumătate a lunii decembrie 2014**, Cambur Marina, continuând acțiunile sale infracționale, l-a atras în activitatea sa pe Coldaran David, cu care acționând în continuare împreună și de comun acord, în scopul exploatare sexuală comercială în prostituție a victimei minore _____ pe care Cambur Marina a recrutat-o anterior, au închiriat în acest scop ap. 4 de pe bd. Dacia 3, mun. Chișinău.

În continuare, Cambur Marina împreună cu Coldaran David, acționând de comun acord, întru realizarea intențiilor sale infracționale de exploatare sexuală comercială în prostituție a victimei minore _____ plasau mai multe anunțuri, sub diferite profiluri și indicând mai multe numere de telefoane, pe site-ul www.999.md, în scopul selectării pentru aceasta a clienților cărora minora urma să le acorde servicii sexuale contra plată.

După aceasta, Cambur Marina împreună cu Coldaran David, acționând cu intenție unică de exploatare sexuală comercială în prostituție, primind solicitările de la clienți, la numerele de telefoane plasate pe site-ul www.999.md, care doreau să le fie acordate servicii sexuale, au exploatat-o sexual pe

minora până la sfârșitul lunii ianuarie 2015, când ultima a plecat de la Cambur Marina și Coldaran David.

Concomitent, Cambur Marina împreună cu Coldaran David, care acționau de comun acord întru realizarea intențiilor infracționale de tragere a foloaselor de pe urma exploatării sexuale a minorei , încasau în unele cazuri direct de la victimă câte 350 lei din suma de 700 lei primită de la clienți pentru serviciile sexuale prestate de ultima. În alte cazuri primeau direct de la clienți sumele de bani pentru serviciile sexuale prestate de ultima.

Tot Cambur Marina împreună cu Coldaran David, la **sfârșitul lunii ianuarie 2015**, acționând de comun acord, aflându-se în mun. Chișinău, urmărind scopul recrutării și adăpostirii copiilor în scop de exploatare sexuală comercială în prostituție, au întreprins acțiuni în vederea identificării potențialelor victime, pentru prestarea ulterioară a serviciilor sexuale contra plată.

Astfel, Cambur Marina împreună cu Coldaran David, acționând de comun acord, întru realizarea intențiilor sale infracționale de recrutare a copilului în scop de exploatare sexuală comercială în prostituție, aflându-se în ap.4 de pe bd. Dacia 3, mun. Chișinău, prin abuz de poziție de vulnerabilitate a victimei din punct de vedere a supraviețuirii sociale, manifestate *prin lipsa unui loc de trai permanent pe teritoriul mun. Chișinău și prin înșelăciune, sub pretextul existenței unei datorii a cărei mărime nu a fost stabilită în mod rezonabil și angajării la un lucru bine plătit*, au recrutat-o pe minora , pentru a fi exploatată în activitatea de practicare a prostituției.

În continuare, Cambur Marina împreună cu Coldaran David, acționând de comun acord, întru realizarea intențiilor sale infracționale de exploatare sexuală comercială în prostituție a minorei , au adăpostit-o în apartamentul nr. 4 de pe bd. Dacia 3, mun. Chișinău, pe care l-au închiriat anterior în acest scop.

Totodată, Cambur Marina împreună cu Coldaran David, acționând de comun acord și întru realizarea intențiilor sale infracționale de exploatare sexuală comercială în prostituție a victimei minore au plasat mai multe anunțuri pe site-ul www.999.md, în scopul selectării pentru aceasta a clienților cărora minora urma să le acorde servicii sexuale contra plată.

După aceasta, Cambur Marina împreună cu Coldaran David, acționând cu aceiași intenție, primind solicitările de la clienți, la numerele de telefoane plasate pe site-ul www.999.md, care doreau să le fie acordate servicii sexuale, contrar voinței minorei și prin amenințare cu aplicarea violenței fizice, au exploatat-o sexual timp de 9 zile.

Concomitent, Cambur Marina împreună cu Coldaran David, care acționau împreună și de comun acord, întru realizarea intențiilor infracționale de tragere a foloaselor de pe urma exploatării sexuale a minorei , încasau de la clienți sumele de bani primite pentru serviciile sexuale prestate de ultima.

Tot Cambur Marina, aproximativ în luna **martie 2015**, acționând împreună și de comun acord cu Coldaran David, urmărind scopul recrutării și adăpostirii copiilor în scop de exploatare sexuală comercială în prostituție, *prin abuz de poziție de vulnerabilitate a victimei din punct de vedere a supraviețuirii sociale, manifestate prin lipsa mijloacelor financiare necesare pentru existență, lipsa unui loc de trai permanent pe teritoriul mun. Chișinău și prin amenințare cu divulgarea informației confidențiale familiei copilului*, din nou au recrutat-o pe minora , pentru a fi exploatată în activitatea de practicare a prostituției.

În continuare, Cambur Marina împreună cu Coldaran David, acționând de comun acord, întru realizarea intențiilor sale infracționale de exploatare sexuală comercială în prostituție a minorei au adăpostit-o inițial în apartamentul nr. 4 de pe bd. Dacia 3, mun. Chișinău, care era închiriat de către primii în acest scop, din luna decembrie 2014, iar ulterior în mai multe apartamente închiriate în acest scop și anume de pe str. Negruzii, apartamentul nestabil, b-dul Moscova, 14, ap. 39, str. Gagarin, 1, ap. 72, b-dul Ștefan cel Mare, 6, ap. 117 și str. Hristo-Botev 19/7, ap. 27, toate din mun. Chișinău.

De asemenea, Cambur Marina împreună cu Coldaran David, acționând de comun acord și întru realizarea intențiilor sale infracționale de exploatare sexuală comercială în prostituție a victimei minore au plasat mai multe anunțuri pe site-ul www.999.md, în scopul selectării pentru aceasta a clienților cărora minore urma să le acorde servicii sexuale contra plată.

După aceasta, Cambur Marina împreună cu Coldaran David, acționând cu intenție unică de exploatare sexuală comercială în prostituție, primind solicitările de la clienți, la numerele de telefoane plasate pe site-ul www.999.md, care doreau să le fie acordate servicii sexuale, au exploatat-o sexual pe minore până la 29.05.2015, când Cambur Marina și Coldaran David au fost reținuți de către colaboratorii de poliție.

Concomitent, Cambur Marina împreună cu Coldaran David, care acționau împreună și de comun acord, întru realizarea intențiilor infracționale de tragere a foloaselor de pe urma exploatării sexuale a minorei încașau de la clienți sumele de bani primite pentru serviciile sexuale prestate de ultima.

Astfel, Cambur Marina, este învinuită de organul de urmărire penală și de procuror, precum că *prin acțiunile sale intenționate a comis traficul de copii, adică recrutarea și adăpostirea unui copil, în scopul exploatării sexuale comerciale în prostituție, acțiuni comise prin aplicarea violenței psihice, prin abuz de situația de vulnerabilitate a copilului, prin amenințare cu divulgarea informației confidențiale familiei copilului, acțiuni comise asupra a doi copii și de două persoane, infracțiune prevăzută de art. 206 alin.(3) lit. b) și b¹) Cod Penal.*

La fel, Cambur Marina este învinuită precum că în perioada lunii **ianuarie 2015**, Cambur Marina împreună cu Coldaran David, acționând de comun acord, urmărind scopul recrutării și adăpostirii persoanelor în scop de exploatare sexuală comercială, cu consimțământul acesteia, au întreprins acțiuni în vederea identificării potențialelor victime, pentru prestarea ulterioară a serviciilor sexuale contra plată, plasând în acest scop pe site-ul www.999.md, un anunț publicitar cu conținutul precum, că se dă în chirie o odaie într-un apartament contra sumei de 500 lei lunar, amplasat pe str. Dacia, 3, ap. 4, mun. Chișinău.

În continuare, Coldaran David, acționând împreună și de comun acord cu Cambur Marina, întru realizarea intențiilor infracționale comune, a fost contactat de către Buzulan Valentina, la numărul de telefon plasat în anunțul postat pe site-ul www.999.md. În cadrul convorbirii telefonice cu Buzulan Valentina, care a fost selectată prin intermediul anunțului de pe site-ul menționat supra, Coldaran David i-a fixat o întâlnire în apartamentul 4 de pe adresa menționată supra.

În cadrul întâlnirii menționate, Cambur Marina împreună Coldaran David, acționând de comun acord, întru realizarea intențiilor infracționale de recrutare a Valentinei Buzulan pentru ulterioara exploatare sexuală comercială, pentru a căpăta încrederea părții vătămate, au simulat că o primesc la gazdă contra sumei de 500 lei lunar, în imobilul amplasat pe str. Dacia, 3, ap. 4, mun. Chișinău, închiriat de către Cambur Marina și Coldaran David.

În continuare, Cambur Marina, care acționa împreună și de comun acord cu Coldaran David, întru atingerea scopului infracțional de recrutare a persoanei în scop de exploatare sexuală comercială, *prin abuz de poziție de vulnerabilitate a acesteia, exprimată prin lipsa surselor pentru existență și lipsa unei locuințe permanente în mun. Chișinău, au recrutat-o* pe Buzulan Valentina la acordarea serviciilor sexuale contra plată diferitor persoane.

După aceasta, Cambur Marina împreună Coldaran David, acționând de comun acord, urmărind același scop, *obținând consimțământul Valentinei Buzulan de a acorda servicii sexuale contra plată la diferite persoane*, au adăpostit-o inițial în apartamentul nr. 4 de pe bd. Dacia 3, mun. Chișinău, care era închiriat de către primii în acest scop, iar ulterior în mai multe apartamente și anume de pe str. Negruzzi, apartamentul nestabilit, b-dul Moscova, 14, ap. 39, str. Gagarin, 1, ap. 72, b-dul Ștefan cel Mare, 6, ap. 117 și str. Hristo-Botev 19/7, ap. 27, toate din mun. Chișinău.

Concomitent, Cambur Marina împreună cu Coldaran David, acționând de comun acord și întru realizarea intențiilor sale infracționale de exploatare sexuală comercială în prostituție a victimei Buzulan Valentina, au plasat mai multe anunțuri pe site-ul www.999.md, în scopul selectării pentru aceasta a clienților cărora aceasta urma să le acorde servicii sexuale contra plată.

După aceasta, Cambur Marina împreună cu Coldaran David, acționând cu intenție unică de exploatare sexuală comercială a Valentinei Buzulan, primind solicitările de la clienți, la numerele de telefoane plasate pe site-ul www.999.md, care doreau să le fie acordate servicii sexuale, au exploatat-o sexual pe Buzulan Valentina, *prin amenințare cu divulgarea informației confidențiale familiei victimei*, până la 29.05.2015, când Cambur Marina și Coldaran David au fost reținuți de către colaboratorii de poliție.

Concomitent, Cambur Marina împreună cu Coldaran David, care acționau împreună și de comun acord, întru realizarea intențiilor infracționale de tragere a foloaselor de pe urma exploatării sexuale a victimei Buzulan Valentina, încasau în unele cazuri direct de la victimă câte 350 lei din suma de 700 lei primită de la clienți pentru serviciile sexuale prestate de ultima, în alte cazuri primeau direct de la clienți sumele de bani pentru serviciile sexuale prestate de ultima.

Astfel, Cambur Marina, este învinuită de organul de urmărire penală și de procuror, precum că *prin acțiunile sale intenționate, Cambur Marina, a comis traficul de ființe umane, adică recrutarea și adăpostirea unei persoane, cu consimțământul acesteia, în scop de exploatare sexuală comercială, săvârșită prin abuz de situația de vulnerabilitate a victimei, prin amenințare cu divulgarea informației confidențiale familiei victimei, acțiuni comise de două persoane, infracțiune prevăzută de art.165 alin.(2) lit. d) Cod Penal.*

C. Obiectul sesizării³

Prezenta sesizare are ca obiect exercitarea controlului constituționalității textului integral din art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal și anume, sintagma: *d) de două sau mai multe persoane*, precum și a textului integral din art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal și anume, sintagma: *b¹) săvârșite de două sau mai multe persoane*.

Aceste prevederi sunt aplicabile la soluționarea cauzei.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție⁴

1. În viziunea noastră, textul integral din art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal și anume, sintagma: *d) de două sau mai multe persoane*, precum și textul integral din art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal și anume, sintagma: *b¹) săvârșite de două sau mai multe persoane*, sunt expresii extrem de incerte, prin urmare, **înceală art. 22 din Constituție**, care stabilește că *„nimeni nu poate fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care în momentul comiterii nu constituiau un act delictuos*.

În acest sens,

- textul integral din art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal și anume, sintagma: *„d) de două sau mai multe persoane”*, precum și

- textul integral din art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal și anume, sintagma: *„b¹) săvârșite de două sau mai multe persoane”*,

sunt expresii extrem de incerte, sunt definite extrem de vag în Codul penal, nu sunt previzibile pentru subiecții cărora se adresează aceste norme, în măsura în care aceștia să-și poată adapta comportamentul în sensul respectării Legii penale, ceea ce transformă aceste norme penale în norme imprevizibile și, în consecință, neconstituționale, prin urmare, **se aduce ingerință dreptului garantat de art. 22 din Constituție**, care stabilește că *„nimeni nu poate fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care în momentul comiterii nu constituiau un act delictuos*.

2. În același timp, în opinia noastră,

- sintagma prevăzută în norma la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal și anume, sintagma: *d) „de două sau mai multe persoane”*, precum și

- sintagma prevăzută în norma la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal și anume, sintagma: *b¹) „săvârșite de două sau mai multe persoane”*,

sunt **NECONSTITUȚIONALE**, or, legislatorul, indicând drept condiție a răspunderii penale, fapta săvârșită *„de două sau mai multe persoane”*, **fără a indica forma concretă de participație stabilită de lege**, în acest sens, **NU a făcut accesibile fiecărui om formele concrete ale participației stabilite la art. 43 Cod penal, în raport cu aceste norme**, care să se încadreze în sintagma: fapta săvârșită *„de două sau mai multe persoane”*.

În așa mod, nu sunt respectate cerințele de *calitate a legii penale*, îndeosebi cele privind accesibilitatea și previzibilitatea legii, prin urmare, sintagmele menționate supra, care se curpind în normele prevăzute la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, **lezează dreptul garantat de art. 23 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova**, în conformitate cu care, *Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative*.

3. În conformitate cu art. 22 din Constituția RM, este prevăzut că *„nimeni nu poate fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care în momentul comiterii nu constituiau un act delictuos”*.

Potrivit art.7 §1 CEDO, nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul în care a fost săvârșită, nu constituie o infracțiune, potrivit dreptului național sau internațional (*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*).

Textul acestei norme înstituie *principiul legalității* delictelor și pedepselor și cel potrivit căruia o lege penală nu poate fi aplicată extensiv în detrimentul acuzatului, în special prin analogie, ceea ce înseamnă că o **infracțiune trebuie să fie definită clar prin lege**. Această condiție este îndeplinită atunci când persoana poate să știe, pornind de la prevederile normei pertinente și la nevoie, cu ajutorul interpretării ce-i este dată în jurisprudență, *ce acte și omisiuni sunt de natură să-i angajeze*

⁴ în această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta de ce consideră aplicabil unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție, adică va argumenta dacă există o ingerință în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție.

responsabilitatea penală (Hotărârea CEDO din 25.05.1993 în cauza Kokkinakis c. Greciei, §52). Noțiunea de „lege” care incriminează faptele ce constituie infracțiuni corespunde sensului care se regăsește în alte dispoziții ale Convenției, el cuprinde atât normele de drept „de origine legislativă” cât și pe cele *jurisprudențiale* și presupune îndeplinirea unor condiții calitative, cele de accesibilitate și de previzibilitate (Hotărârea CEDO din 15.11.1996 în cauza Cantoni c. Franței).

În *jurisprudența sa*, Curtea Europeană a menționat că persoana este în drept să cunoască, în termeni foarte clari, ce acte și omisiuni sunt de natură să-i angajeze responsabilitatea penală (cauza Kokkinakis c. Greciei din 25 mai 1993). Atunci când un act este privit ca infracțiune, **judecătorul poate să precizeze elementele constitutive ale infracțiunii, dar nu să le modifice, în detrimentul acuzatului**, iar modul în care el va defini aceste elemente constitutive trebuie să fie previzibil pentru orice persoană consultată de un specialist (cauza X. c. Regatului Unit din 7 mai 1982).”

Garantiile constituționale prevăzute de art. 22 din Constituție, de rând cu prevederile art. 7 din Convenția Europeană, consacra *principiul legalității incriminării și pedepsei penale*.

În Hotărârea nr. 24 din 22.07.2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 125 lit. b) din Codul penal, a articolelor 7 alin. (7), 39 pct. 5), 313 alin. (6) din Codul de procedură penală și a unor prevederi din articolele 2 lit. d) și 16 lit. e) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, Curtea Constituțională a stabilit:

„52. Curtea reține că unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului și ale statului de drept îl constituie principiul legalității. Preeminența dreptului se asigură prin întreg sistemul de drept, inclusiv prin normele penale, acestea caracterizându-se prin anumite trăsături proprii, distinctive în raport cu alte categorii de norme, ce se diferențiază între ele prin caracterul și structura lor, prin sfera de incidență.

53. În *jurisprudența sa* Curtea a reținut că „preeminența dreptului în materie penală exprimă printre altele asigurarea legalității infracțiunilor și pedepselor; inadmisibilitatea aplicării extensive a legii penale, în detrimentul persoanei, în special, prin analogie”.

54. Curtea menționează că incriminarea faptelor în legile penale, stabilirea pedepsei pentru ele, precum și alte reglementări, se întemeiază pe rațiuni de politică penală. Astfel, **legea penală constituie un ansamblu de reguli juridice, formulate într-o manieră clară, concisă și precisă**.

55. Or, **calitatea legii penale constituie o condiție vitală pentru menținerea securității raporturilor juridice și ordonarea eficientă a relațiilor sociale**.

.....62. Potrivit *jurisprudenței Curții Europene*, art. 7 § 1 din Convenția Europeană, care consacra *principiul legalității incriminării și pedepsei (nullum crimen, nulla poena sine lege)*, pe lângă interzicerea, în mod special, a extinderii conținutului infracțiunilor existente asupra unor fapte care, anterior, nu constituiau infracțiuni, prevede și principiul potrivit căruia legea penală nu trebuie interpretată și aplicată extensiv în defavoarea acuzatului, de exemplu, prin analogie.

63. În *jurisprudența sa*, Curtea Europeană a menționat că persoana este în drept să cunoască, în termeni foarte clari, ce acte și omisiuni sunt de natură să-i angajeze responsabilitatea penală (cauza Kokkinakis contra Greciei din 25 mai 1993). Atunci când un act este privit ca infracțiune, **judecătorul poate să precizeze elementele constitutive ale infracțiunii, dar nu să le modifice, în detrimentul acuzatului, iar modul în care el va defini aceste elemente constitutive trebuie să fie previzibil pentru orice persoană consultată de un specialist (cauza X. contra Regatului Unit din 7 mai 1982).**”

În Hotărârea nr. 22 din 27.06.2017, Curtea Constituțională a RM, a statuat:

„54. Astfel, pe lângă interzicerea, în mod special, a extinderii conținutului infracțiunilor existente asupra unor fapte care anterior nu constituiau infracțiuni (*nulla poena sine lege*), principiul legalității incriminării prevede și cerința conform căreia **legea penală nu trebuie interpretată și aplicată extensiv în defavoarea acuzatului prin analogie (nullum crimen sine lege)**.

55. În *cauza Dragotoniu și Militaru-Pidhorni v. România* (hotărâre din 24 mai 2007) Curtea Europeană a statuat:

„Ca o consecință a principiului legalității condamnărilor, **dispozițiile de drept penal sunt supuse principiului de strictă interpretare.**”

56. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că garanțiile instituite în Constituție impun ca **doar legiuitorul să reglementeze conduita incriminată, astfel încât fapta, ca semn al laturii obiective, să fie cert definită, dar nu identificată prin interpretarea extensivă de către cei care aplică legea penală.** O astfel de modalitate de aplicare poate genera **interpretări abuzive.** Cerința interpretării stricte a normei penale, ca și interdicția analogiei în aplicarea legii penale, urmărește protecția persoanei împotriva arbitrarului (HCC nr. 21 din 22 iulie 2016).

57. Curtea Europeană în jurisprudența sa a statuat că: „noțiunea de „lege”, prevăzută de art. 7 din Convenția Europeană, implică respectarea cerințelor calitative, îndeosebi cele privind **accesibilitatea și previzibilitatea**” (cauza *Del Río Prada v. Spania*, cererea nr. 42750/09, hotărâre din 21 octombrie 2013, § 91).

58. Curtea Europeană a menționat că legea trebuie să *definească în mod clar infracțiunile și pedepsele aplicabile*, această cerință fiind îndeplinită atunci când un justițiabil are posibilitatea de a cunoaște, din însuși textul normei juridice pertinente, la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe și în urma obținerii unei asistențe judiciare adecvate, **care sunt actele și omisiunile ce pot angaja răspunderea sa penală și care este pedeapsa pe care o riscă în virtutea acestora.** Rolul decizional conferit instanțelor urmărește tocmai **înlăturarea dubiilor** ce persistă cu ocazia interpretării normelor (cauza *Cantoni v. Franța*, nr. 17862/91, hotărâre din 15 octombrie 1996, § 29.32, și cauza *Kafkaris v. Cipru*, hotărâre din 12 februarie 2008, § 140-141).

59. De asemenea, Curtea reamintește că în jurisprudența sa a reținut că **persoana trebuie să poată determina fără echivoc comportamentul care poate avea un caracter penal** (HCC nr. 21 din 22 iulie 2016, § 71).

60. Astfel, cerințele de calitate a legii necesită a fi îndeplinite în ceea ce privește atât **definiția** unei infracțiuni, cât și **pedeapsa** prevăzută pentru acea infracțiune. Or, calitatea legii penale constituie o condiție vitală pentru menținerea *securității raporturilor juridice* și ordonarea eficientă a relațiilor sociale.”

4. În opinia noastră, norma prevăzută la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal și anume, sintagma: *d) „de două sau mai multe persoane”*, precum și norma prevăzută la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal și anume, sintagma: *b¹) „săvârșite de două sau mai multe persoane”*, **încalcă și dreptul garantat de art. 23 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova** or, legislatorul, indicând drept condiție a răspunderii penale, fapta săvârșită *„de două sau mai multe persoane”*, **fără a indica forma concretă de participare stabilită de lege. NU a făcut accesibile fiecărui om formele concrete ale participăției stabilite la art. 43 Cod penal, în raport cu aceste norme**, în acest sens, nefiind respectate cerințele de *calitate a legii penale*, îndeosebi cele privind accesibilitatea și previzibilitatea legii, prin urmare, normele prevăzute la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, contravin **art. 23 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova**, în conformitate cu care, *Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.*

5. În acest sens, circumstanța calificativă agravantă: *„de două sau mai multe persoane”*, prevăzută la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal, precum și circumstanța agravantă calificativă: *„săvârșite de două sau mai multe persoane”*, prevăzută la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, **sunt expuse neclar, trezesc confuzii**, nu este clar dacă acestea cuprind doar anumite forme concrete ale participăției, sau cuprind și cazurile când **lipsește participăția** în orice formă a ei, dacă cuprind cazurile când lipsește calitatea de participant la

săvârșirea infracțiunii (autor, organizator, instigator sau complice), adică **dacă cuprinde și cauzile când nu sunt întrunite condițiile participației și participanților prevăzute la art. 42; 43 Cod penal.**

În acest sens, *norma de drept prevăzută la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal, precum și norma de drept prevăzută la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, nu sunt formulate cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite.*

6. Curtea Constituțională a RM în jurisprudența sa a reținut că preeminența dreptului generează, în materie penală, *principiul legalității delictelor și pedepselor, și principiul inadmisibilității aplicării extensive a legii penale*, în detrimentul persoanei, în special, prin analogie. (HCC din 13 octombrie 2015 pentru controlul constituționalității unor prevederi ale Hotărârii Guvernului nr. 79 din 23 ianuarie 2006 privind aprobarea Listei substanțelor narcotice).

Prin aceeași Hotărâre a CC din 13 octombrie 2015 Curtea a menționat : *„3.4. Curtea menționează că principiul legalității normei penale, în sensul nulum crimen sine lege, pune în sarcina legiuitorului două obligații: 1) să prevadă într-un text de lege faptele considerate infracțiuni și sancțiunile aferente (lex scripta); 2) să redacteze textul legii cu claritate (lex certa).*

Curtea Europeană, în jurisprudența sa, a remarcat în mod constant că principiul preeminenței dreptului impune ca orice imixtiune a autorităților în drepturile individului, pe care Convenția Europeană le protejează, să fie supusă unui control riguros. O normă este clară, accesibilă și previzibilă numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane să își corecteze conduita și să fie capabilă, cu consiliere adecvată, să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-o normă (Silver s.a. vs. Regatul Unit, 25 martie 1983).”

7. Raportând constatările Curții Constituționale și a Curții Europene la normele prevăzute la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, observăm că **aceste norme sunt incerte, crează o situație de confuzie pentru destinatari, până în punctul în care ultimii nu pot să-și ordoneze conduita în spiritul conformării cu legea penală.**

8. Potrivit art. 72 din Constituție *„(3) Prin lege organică se reglementează: [...] n) infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora.”*

Curtea Constituțională a reținut prin Hotărârea din 13 octombrie 2015 că, potrivit articolului 72 din Constituție, *stabilirea infracțiunilor, ... ține de competența Parlamentului.* În aceeași Hotărâre Înalțul For Constituțional a stabilit:

„11. ... Curtea reține că prin legea penală legiuitorul poate abilita executivul cu reglementarea unor aspecte normative care interferează cu norma penală primară.

45. În acest sens, este necesar ca din abilitare să poată fi delimitate posibilele fapte, care fac obiectul incriminării, după regulile interpretării juridice.”

Menționăm în primul rând că în normele prevăzute la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, trebuie să fie specificate formele concrete ale participației prevăzute de lege, pentru ca acestea să fie luate în considerare la înțelegerea semnelor și elementelor componenței infracțiunii, prevăzută în norma penală respectivă.

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție⁵

1. Argumente privind pretensele încălcări ale art. 22 din Constituție.

9. Componenta infracțiunii la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal al RM, prevede răspunderea penală pentru *„aceleași acțiuni săvârșite de două sau mai multe persoane”*, fiind vorba despre acțiunile prevăzute la art. 165 alin. (1) Cod penal și anume: recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil, precum și darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului, în scopul:

- a) exploatării sexuale comerciale sau necomerciale;
- b) exploatării prin muncă sau servicii forțate;
- b¹) practicării cerșetoriei sau în alte scopuri josnice;
- b²) însușirii ajutoarelor, indemnizațiilor sau prestațiilor sociale;
- b³) folosirii ilegale în testări sau experimente medicale ori științifice;
- e) exploatării în selavie sau în condiții similare selaviei;
- d) folosirii în conflicte armate;
- e) folosirii în activitate criminală;
- f) prelevării organelor, țesuturilor și/sau celulelor umane;
- h) vânzării sau cumpărării;
- i) folosirii în calitate de mamă-surogat ori în scop de reproducere;
- j) adopției ilegale.

La rândul său, componenta infracțiunii la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal al RM, prevede răspunderea penală pentru *„acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2) săvârșite de două sau mai multe persoane”*, fiind vorba despre acțiunile prevăzute la alin. (1): recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil, precum și darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului, în scopul:

- a) exploatării sexuale comerciale sau necomerciale;
- b) exploatării prin muncă sau servicii forțate;
- b¹) practicării cerșetoriei sau în alte scopuri josnice;
- b²) însușirii ajutoarelor, indemnizațiilor sau prestațiilor sociale;
- b³) folosirii ilegale în testări sau experimente medicale ori științifice;
- c) exploatării în selavie sau în condiții similare selaviei;
- d) folosirii în conflicte armate;
- e) folosirii în activitate criminală;
- f) prelevării organelor, țesuturilor și/sau celulelor umane;
- h) vânzării sau cumpărării;
- i) folosirii în calitate de mamă-surogat ori în scop de reproducere;
- j) adopției ilegale.

sau despre acțiunile prevăzute la alin. (2): Aceleași acțiuni însoțite:

- a) de violență fizică și/sau psihică, de aplicare a armei de foc sau de amenințare cu aplicarea acesteia;
- b) de abuz și/sau violență sexuală;

⁵ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta, după caz, de ce consideră că îi este încălcat unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție. Este recomandabil ca acesta să urmeze, în argumentarea sa, următorii pași: (1) dacă ingerința în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție este prevăzută de lege; în caz afirmativ, (2) dacă ingerința urmărește realizarea unui scop legitim permis de Constituție; în caz afirmativ, (3) dacă există o legătură rațională între ingerință și scopul legitim urmărit; în caz afirmativ, (4) dacă ar putea fi instituite alte măsuri legislative la fel de eficiente și mai puțin intruzive pentru dreptul/drepturile fundamentale în discuție; în caz afirmativ, (5) dacă ingerința este proporțională cu scopul legitim urmărit.

e) de profitare de abuz de autoritate sau de situația de vulnerabilitate a copilului, de amenințare cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei copilului sau altor persoane:

f) de prelevare a organelor țesuturilor și/sau celulelor umane.

10. Afirmăm că circumstanța calificativă agravantă, prevăzută la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, care trebuie constatate sub forma acțiunii săvârșite *„de două sau mai multe persoane”*, **nu sunt susceptibile a fi în mod clar definite pentru a trece cu succes testul previzibilității unei norme penale, test solicitat atât de CtEDO cât și de Curtea Constituțională a RM.**

În aceste circumstanțe, atât procurorul cât și instanța de judecată sunt puse în situația de a improviza, a ghici sensul atât a sintagmei: *„aceleași acțiuni săvârșite „de două sau mai multe persoane”*” (art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal), cât și a sintagmei: *„acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2) săvârșite „de două sau mai multe persoane.”*”

Astfel, fără să observe, judecătorul ordinar pur și simplu substituie legiuitorul, ceea ce este contrar constatărilor CtEDO făcute în cauza *X. contra Regatul Unit citată mai sus, că - judecătorul poate doar să precizeze elementele constitutive ale infracțiunii, dar nu să le modifice, în detrimentul acuzatului, iar modul în care el va defini aceste elemente constitutive trebuie să fie previzibil pentru orice persoană consultată de un specialist.*

11. Atragem atenția Înaltei Curți, că nu orice conduită umană are relevanță din punct de vedere juridic, ci numai acea care eade, într-o formă sau alta, sub incidența normelor juridice. Conduita ilicită este exprimată într-o acțiune sau inacțiune care contravine prevederilor normei juridice.

În această ordine de idei, în conformitate cu art. 119 Cod penal, *ori de câte ori legea penală folosește un termen sau o expresie dintre cele definite în prezentul capitol, înțelesul lor este cel prevăzut la articolele ce urmează.* Însă, această prevedere legală, este aplicabilă oricărui termen sau expresie dintre cele definite în Partea Generală a Codului penal, în sensul că ori de câte ori legea penală folosește un termen sau o expresie dintre cele definite în Partea Generală a Codului penal, înțelesul lor este cel prevăzut la articolele corespunzătoare.

În conformitate cu art. 5 alin. (2) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, *normele juridice generale sînt aplicabile fie tuturor raporturilor sociale sau subiecților de drept, fie unor categorii de raporturi sau de subiecți, fără a-și pierde caracterul de generalitate.*

În conformitate cu art. 54 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, *noțiunea se redă prin termenul respectiv, evitându-se definiția acesteia sau utilizarea frazeologică, aceleași noțiuni se exprimă prin aceiași termeni.*

12. Conform teoriei dreptului penal, în termeni generali, norma juridică este o *„regulă socială obligatorie”*.⁶ După conținutul, finalitatea urmărită și caracterul expunerii normei juridice, se deosebesc *norme-definiții*, care pot să se conțină în diferite articole ale unui sau altui act normativ, fie într-un articol aparte.⁷

13. În conformitate cu:

- art. 7 alin. (1) Cod penal, la aplicarea legii penale se ține cont de caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite, de persoana celui vinovat și de *circumstanțele cauzei care atenuează ori agravează răspunderea penală.*

- art. 51 alin. (1) Cod penal, temeiul real al răspunderii penale îl constituie fapta prejudiciabilă săvârșită, iar *componenta infracțiunii, stipulată în legea penală, reprezintă temeiul juridic al răspunderii penale.*

⁶ Avornic Gheorghe., Aramă Elena., Negru Boris., Costăș Ruslan. Teoria generală a dreptului. Editura „Cartier juridic”, 2004, p. 229.

⁷ Ibidem.

- art. 52 Cod penal.

(1) *Se consideră componentă a infracțiunii totalitatea semnelor obiective și subiective, stabilite de legea penală, ce califică o faptă prejudiciabilă drept infracțiune concretă.*

(2) *Componenta infracțiunii reprezintă baza juridică pentru calificarea infracțiunii potrivit unui articol concret din prezentul cod.*

- art. 113 alin. (1) Cod penal, se consideră *calificare a infracțiunii determinarea și constatarea juridică a corespunderii exacte între semnele faptei prejudiciabile săvârșite și semnele componentei infracțiunii, prevăzute de norma penală.*

14. Astfel, având în vedere cele menționate supra, art. 41 din Codul penal stabilește, că se consideră *participație cooperarea cu intenție a două sau mai multor persoane la săvârșirea unei infracțiuni intenționate.*

În același timp, art. 43 Codul penal stabilește că *în funcție de gradul de coordonare a acțiunilor participanților se deosebesc următoarele forme de participație:*

- a) *participație simplă;*
- b) *participație complexă;*
- c) *grup criminal organizat;*
- d) *organizație (asociație) criminală.*

În conformitate cu art. 44 Cod penal *infracțiunea se consideră săvârșită cu participație simplă dacă la săvârșirea ei au participat în comun, în calitate de coautori, două sau mai multe persoane, fiecare realizând latura obiectivă a infracțiunii.*

În conformitate cu art. 45 Cod penal.

(1) *Infracțiunea se consideră săvârșită cu participație complexă dacă la săvârșirea ei participanții au contribuit în calitate de autor, organizator, instigator sau complice.*

(2) *Latura obiectivă a infracțiunii cu participație complexă poate fi realizată:*

- a) *de un singur autor;*
- b) *de doi sau mai mulți autori.*

În conformitate cu art. 77 alin. (1) lit. c) Cod penal, *la stabilirea pedepsei se consideră circumstanțe agravante săvârșirea infracțiunii prin orice formă de participație.* Totodată, în art. 77 alin. (2) Cod penal, legislatorul stabilește imperativ: *dacă circumstanțele menționate la alin. (1) sînt prevăzute la articolele corespinzătoare din Partea Specială a prezentului cod în calitate de semne ale acestor componente de infracțiuni, ele nu pot fi concomitent considerate drept circumstanțe agravante.*

În conformitate cu art. 83 Cod penal, *organizatorul, instigatorul și complicele la o infracțiune, prevăzută de legea penală, săvârșită cu intenție se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor. La stabilirea pedepsei se ține cont de contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii, precum și de prevederile art. 75.*

15. În așa mod, legea **nu prevede alte modalități** de săvârșirea a infracțiunii „*de două sau mai multe persoane*”, decât prin *participație* și anume, în **formele participației prevăzute de lege, la art. 43 Cod penal.**

16. Totodată, potrivit p. 7 din Hotărârea Plenului Curții Supremă de Justiție a Republicii Moldova *Cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale nr. 8 din 11.11.2013.*

„7. În cazurile în care **circumstanța ce atenuează sau agravează răspunderea penală** (art. 76-77 CP) este indicată în dispozițiile articolului Părții speciale a Codului penal, cu semn al componentei infracțiunii, în conținutul variante-tip sau în conținutul variantelor agravate, ea nu poate fi luată în considerare la stabilirea pedepsei pentru această infracțiune.”⁸

⁸ http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=127

La fel, potrivit Ghidului cu privire la aplicarea pedepsei aprobat prin Hotărârea Plenului Curții Supremă de Justiție a Republicii Moldova *Despre aprobarea Ghidului cu privire la aplicarea pedepsei*, nr. 15 din 22.12.2014, autorii ghidului au opinat că „Circumstanțele agravante prevăzute de lege în art. 77 CP au un caracter exhaustiv. În același timp, dacă circumstanțele menționate la alin.(1) sunt prevăzute la articolele corespunzătoare din Partea Specială a prezentului cod în calitate de semne ale acestor componente de infracțiuni, ele nu pot fi considerate concomitent drept circumstanțe agravante.”⁹

17. Prin urmare, atât Codul penal în normele precitate, cât și practica judiciară unificată, stabilesc că ori, de câte ori, organul de urmărire penală, sau instanța de judecată constată că infracțiunea a fost săvârșită de două sau mai multe persoane, de atâtea ori, această cooperare intenționată, trebuie să îmbrace una din formele concrete a participației, prevăzută la art. 43 Cod penal, indiferent dacă este vorba despre calitatea de circumstanță agravantă prevăzută în Partea Generală a Codului penal la art. 77 alin. (1) lit. e) Cod penal, sau de calitatea de circumstanță calificativă agravantă, prevăzută în normele Părții Speciale a Codului penal.

18. În normele prevăzute la art. 165 alin. (2) lit. d) și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, legislatorul NU stabilește clar, dacă prin sintagma „de două sau mai multe persoane”, trebuie de înțeles o formă concretă a participației, prevăzută la art. 43 Cod penal. Și dacă este așa, atunci NU este clar despre care formă concretă a participației este vorba?

În acest sens, sintagma „de două sau mai multe persoane”, prevăzută la art. 165 alin. (2) lit. d) și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, permite o interpretare extensivă defavorabilă, or, reieșind din normele precitate, în funcție de gradul de coordonare a acțiunilor participanților, orice cooperarea cu intenție a două sau mai multor persoane la săvârșirea unei infracțiuni intenționate, se realizează anume prin una din cele 4 forme ale participației prevăzute la art. 43 Cod penal.

19. Pe de altă parte, în normele prevăzute la art. 165 alin. (2) lit. d) și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, legislatorul NU stabilește clar, dacă prin sintagma săvârșită „de două sau mai multe persoane”, trebuie de înțeles un mod sau o metodă aparte de săvârșirea a infracțiunii distinctă, de săvârșirea a infracțiunii prin participație.

În cazul în care sintagma săvârșită „de două sau mai multe persoane”, prevăzută la art. 165 alin. (2) lit. d) și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, presupune un mod sau o metodă aparte de săvârșirea a infracțiunii, distinctă, de săvârșirea a infracțiunii prin participație, atunci este vădit faptul că legislatorul NU formulează cu suficientă precizie, care anume comportament, sau conduită a persoanei se încadrează în semnul calificativ exprimat prin sintagma: săvârșită „de două sau mai multe persoane” și prin ce această conduită se deosebește de fapta săvârșită în participație, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite și anume, că această conduită va fi calificată în baza semnului calificativ - săvârșită „de două sau mai multe persoane”, prevăzută la art. 165 alin. (2) lit. d) și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal.

În același timp, în opinia noastră, atâta timp cât legea nu utilizează formula „fapta săvârșită de doi sau mai mulți participanți” și definește cooperarea cu intenție a două sau mai multor persoane la săvârșirea unei infracțiuni intenționate, ea fiind participație, totodată, stabilește că participanții sunt persoanele care contribuie la săvârșirea unei infracțiuni în calitate de autor, organizator, instigator sau complice, atâta timp, interpretând legea prin a face deosebire între „fapta săvârșită de două sau mai multe persoane” și „fapta săvârșită prin orice formă de participație”, ea fiind moduri de săvârșirea a infracțiunii, constituie o ingerință în dreptul garantat la art. 22 din Constituția Republicii Moldova.

20. Astfel, justițiabilul NU are posibilitatea de a cunoaște, din însuși textul normei juridice pertinente, iar la nevoie în urma obținerii unei asistențe judiciare adecvate care sunt actele și omisiunile

⁹ Ghidul cu privire la aplicarea pedepsei, Chișinău, 2014, p. 22.

(http://despre.csj.md/images/documente_despre.csj.md/biblioteca/Ghid%20cu%20privire%20la%20aplicarea%20pedepsei.pdf).

ce pot angaja răspunderea sa penală pentru fapta prevăzută la art. 165 alin. (2) lit. d) și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal.

În consecință, este dificil sau chiar imposibil de a califica infracțiunea adică de a determina și de a constata juridic corespunderea exactă între semnele faptei prejudiciabile săvârșite și semnele componenței infracțiunii, prevăzute de norma penală la art. 165 alin. (2) lit. d) și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal.

21. Este important să menționăm faptul că atât art. 165 alin. (3) lit. a) Cod penal, cât și art. 206 alin. (3) lit. d) Cod penal, prevăd în calitate de circumstanță calificativă agravantă, acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2), săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, ce constituie forme ale participăției prevăzute la art. 43 lit. c), d); 46: 47 Cod penal.

21.1. Aici este important să atragem atenția la faptul că:

1) circumstanța calificativă agravantă - „de două sau mai multe persoane” este prevăzută la **alineatul (2) lit. d) art. 165 Cod penal și se pedepsește cu închisoare de la 7 la 15 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice**, pe când,

2) circumstanța calificativă agravantă - „săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală”, este prevăzută la **alineatul (3) lit. a) art. 165 Cod penal și se pedepsește cu închisoare de la 10 la 20 de ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 8000 la 10000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice**.

În așa mod, observăm că sancțiunea normei prevăzută la **alineatul (2) lit. d) art. 165 Cod penal, este mai blândă** decât sancțiunea normei prevăzută la **alineatul (3) lit. a) art. 165 Cod penal**.

Prin urmare, legislatorul **diferențiază răspunderea penală**, în așa mod, încât constatăm că acțiunea de *trafic de ființe umane* săvârșită de „de două sau mai multe persoane”, prezintă un grad de pericol social, sau un grad prejudiciabil mai mic sau mai scăzut în comparație cu acțiunea de *trafic de ființe umane* „săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală”.

21.2. În același timp, este relevant faptul că la art. 206 alin. (3) lit. b¹) și d), legislatorul, **în același alineat** (i.e. în aceeași normă), stabilește răspunderea penală, atât pentru *acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2), săvârșite „de două sau mai multe persoane (lit. b¹)”*, cât și pentru *acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2) săvârșite „de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală (lit. d)”*.

Astfel, în cazul normei prevăzută la art. 206 alin. (3) lit. b¹) și d) Cod penal, legislatorul NU diferențiază răspunderea penală și **în mod neclar, echivalează aceste două circumstanțe calificative agravante, atribuindu-le același grad de pericolul social, cooperării cu intenție a două sau mai multor persoane la săvârșirea unei infracțiuni intenționate, indiferent de gradul de coordonare a acțiunilor persoanelor**. Adică, legislatorul, de fapt, **a echivalat acțiunile** prevăzute la alin. (1) sau (2) „săvârșite de două sau mai multe persoane”, cu acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2) „săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală”.

21.3. În acest sens, deși din lege (art. 41: 43: 77 alin. (1) lit. c) Cod penal) se prezumă că raportul dintre săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane și formele concrete ale participăției, constituie un raport dintre *parte* și un *întreg*, legislatorul, în art. 165 alin. (2) lit. d), alin. (3) lit. a) cod penal și în art. 206 alin. (3) lit. b¹) și d) Cod penal, nerespectând raportul dintre *parte* și *întreg*, **pe de o parte, diferențiază** aceste noțiuni, dând de înțeles că este vorba despre noțiuni diferite, adică, este vorba despre acțiuni cu grad de pericol social, sau grad prejudiciabil *diferit*, iar **pe de altă parte - le echivalează**, atribuindu-le în mod separat, aceeași valență juridică de circumstanță calificativă agravantă și un grad egal de pericol social sau grad prejudiciabil *egal*.

22. În această ordine de idei, reiterăm că în viziunea noastră, circumstanța calificativă agravantă săvârșirea infracțiunii „*de două sau mai multe persoane*”, prevăzută la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal, precum și circumstanța calificativă agravantă: „*săvârșite de două sau mai multe persoane*”, prevăzută la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, **încalcă art. 22 din Constituție**, deoarece, constituie expresii extrem de incerte, extrem de vagi, încât, **trezese confuzii**, or, nu este clar dacă **latura subiectivă** la săvârșirea infracțiunii „*de două sau mai multe persoane*”, poate fi realizată doar cu intenție sau și din *imprudență*; nu este clar cum trebuie să fie aplicată pedeapsa, în cazul agravantei - „*săvârșite de două sau mai multe persoane*”: dacă aceste „*două sau mai multe persoane*” se consideră *participanți* la săvârșirea infracțiunii și cum trebuie să fie aplicată pedeapsa pentru săvârșirea infracțiunii „*de două sau mai multe persoane*”. La fel, nu este clar, la ce trebuie să se refere probatoriul, când persoanei i se încredințează această circumstanță agravantă?

23. Pentru a incrimina o circumstanță agravantă, este necesar de constatat dacă persoana, conștientiza și își dădea seama, că săvârșește infracțiunea în prezența circumstanței agravante respective.

În sensul dat, incriminând circumstanța calificativă agravantă: „*săvârșite de două sau mai multe persoane*”, prevăzută la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal, precum și prevăzută la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, nu este clar dacă organul de urmărire penală sau instanța de judecată, trebuie să administreze probe care să confirme că persoana conștientizează că săvârșește infracțiunea împreună cu *două sau mai multe persoane*, atâta timp cât legea penală în Partea Generală, **nu definește această situație**, iar conform doctrinei și practicii judiciare penale, pe de o parte, chiar și în prezența *participației complexe*, prevăzută la art. 45 alin. (2) lit. a) Cod penal, când *latura obiectivă* a infracțiunii cu participație complexă este realizată de *un singur autor*, această formă a participației, **nu se încadrează** în circumstanța agravantă săvârșirea sustragerii *de două sau mai multe persoane*, pe de altă parte la circumstanța agravantă săvârșirea sustragerii *de două sau mai multe persoane*, autorii atribuie situațiile **în care lipsește participația**, sau careva formă a participației, adică chiar dacă nu sunt întrunite condițiile participației și participanților prevăzute la art. 42-43 Cod penal.

24. De exemplu,

1) „Prin sentința Judecătorei Strășeni din 27 noiembrie 2008, au fost condamnați:

- M.L., în baza art. 145 alin. (3) lit. f) Cod penal, cu aplicarea art. 79 Cod penal, la 7 ani închisoare, cu executarea pedepsei în penitenciar pentru minori de tip închis;

- C.Gh. (anterior condamnat de trei ori), în baza art. 145 alin. (3) lit. f) Cod penal, la 25 de ani închisoare, în baza art. 208 alin. (1) Cod penal, la 4 ani închisoare, în baza art. 290 alin. (1) Cod penal, la 4 ani închisoare, iar potrivit art. 84 Cod penal, pentru concurs de infracțiuni, prin cumulul parțial al pedepselor aplicate, i-a fost stabilită pedeapsa de 28 de ani închisoare; conform art. 85 Cod penal, prin cumul de sentințe, la pedeapsa aplicată a fost adăugată integral partea neexecutată a pedepsei fixate prin sentința Judecătorei Strășeni din 19 decembrie 2006, sub formă de 2 ani închisoare, fiindu-i stabilită pedeapsa.”¹⁰

- Instanța de judecată a calificat fapta, ca fiind săvârșită *de două sau mai multe persoane* ca fiind participație *complexă*.

- Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 21 mai 2009, au fost admise apelurile, casată sentința, rejudecată cauza, potrivit modului stabilit pentru prima instanță, și pronunțată o nouă hotărâre, C. Gh. a fost condamnat, în baza art. 145 alin. (1) Cod penal, la 14 ani închisoare, în baza art. 208 alin. (1) Cod penal, la 4 ani închisoare, în baza art. 290 alin. (1) Cod penal, la 2 ani închisoare. Conform art. 84 Cod penal, pentru concurs de infracțiuni, i-a fost stabilită pedeapsa de 17 ani închisoare. Potrivit art. 85 Cod penal, prin cumul de sentințe, i-a fost adăugată partea neexecutată a pedepsei fixate

¹⁰Jurisprudența Curții Supreme de Justiție în materie penală (2008-2010). Chișinău, 2012. Culegere, pag. 53-54.

Extras din Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție nr. 1ra-868/08 din 08.07.2008).

prin sentința Judecătorei Strășeni din 19.12.2006 și i-a fost stabilită pedeapsa definitivă de 19 ani închisoare, cu executarea în penitenciar de tip închis.

M.I. a fost condamnat în baza art. 42 alin. (5), 145 alin. (1) Cod penal, cu aplicarea art. 79 Cod penal, la 5 ani închisoare, cu executarea pedepsei în penitenciar pentru minori.

Soluția respectivă a fost motivată prin faptul că probele administrate confirmă, în mod obiectiv, vinovăția inculpaților în comiterea omorului intenționat al lui P.M., în care C.Gh. a fost autor, iar M.I. *complice*, fiind atras în comiterea omorului de către C.Gh., care știa cu certitudine că acesta este minor.

Această circumstanță denotă că fapta dată a fost comisă cu participație, prevăzută de art. 41 Cod penal. În cazul dat, M.I. și C. Gh. au cooperat la comiterea omorului lui P.M. în scopul de a-i sustrage armele, pe care le avea asupra sa. În calitate de complice, M.I. a avut rolul de a-l striga pe P.M., ca acesta să iasă din casă, iar C.Gh. de a-l împușca.

Deci, este vorba despre participația *complexă* - cu *un singur autor și un complice*, unde, M.I., a acționat în calitate de complice, a avut rolul de a-l striga pe P.M., ca acesta să iasă din casă, iar iar C.Gh., a avut rolul de a-l împușca, adică a avut rolul de autor al faptei criminale.

Prin urmare, fapta autorului a fost calificată în baza în baza art. 145 alin. (1) Cod penal, prin cumul, în baza art. 208 alin. (1) Cod penal, iar fapta *complicelui* a fost calificată în baza art. 42 alin. (5), 145 alin. (1) Cod penal, cu aplicarea art. 79 Cod penal, la 5 ani închisoare.

S-a dovedit că vinovăția comună a făptuitorilor a fost de a săvârși omorul dat și că ei doi au acționat prin comunitate de intenții. Ambii inculpați au sesizat că acționează în comun și fiecare dintre ei își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunilor sale și de acțiunile celuilalt participant. Ambii au acționat cu intenție directă. Ținând cont de aceste circumstanțe, Curtea de Apel a încadrat acțiunile de omucidere ale lui M.I. în prevederile art. 42 alin. (5), 145 alin. (1) Cod penal și ale lui C. Gh. în prevederile art. 145 alin. (1) Cod penal.”

Astfel, deși în speță, este vorba despre participație *complexă*, cu un singur autor și un complice, în privința ambilor participanți la infracțiune, fapta a fost calificată în baza art. 145 alin. (1) Cod penal, fără a încrimina semnul calificativ - *de două sau mai multe persoane*.

2) Pe de altă parte, în situație similară, a participației.

„ Prin sentința Judecătorei Botanica, mun. Chișinău din 28 ianuarie 2015, Rușica Oleg a fost achitat de sub învinuirea în comiterea infracțiunii prevăzute de art.art.42 alin.(4), (5), 361 alin.(2) lit. b), c) Cod penal, pe motiv că fapta nu întrunește elementele infracțiunii.

Potrivit sentinței s-a constatat că, prin rechizitoriul, O. Rușica a fost învinuit în faptul că, la sfârșitul lunii decembrie 2011, în scopul obținerii unui profit, l-a instigat pe inculpatul V. Șchiopu să săvârșească infracțiunea, astfel încât acesta din urmă, la cerința lui O. Rușica, a confecționat buletinul de identitate seria A42182346, pe numele lui A. 2 Josan, cu plasarea imaginii foto a lui E. Stînga, pe care urma să-l vândă la un preț de 1 000 euro, lui R. Josan.

[...]

Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 27 martie 2017, recursul ordinar declarat de către procuror a fost admis, casată sentința, inclusiv în temeiul art.409 alin.(2) Cod de procedură penală și pronunțată o nouă hotărâre, prin care procesul penal de învinuire a lui O. Rușica în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.art.42 alin.(5), 361 alin.(2) lit. b), c) Cod penal, a fost încetat, cu liberarea lui O. Rușica de răspundere penală în legătură cu intervenirea termenului de prescripție.”¹¹

Astfel, în speță, este vorba de *un singur instigator și un singur autor* al infracțiunii de confecționare, deținere, vânzare sau folosire a documentelor oficiale false, care acordă drepturi sau eliberează de obligații

¹¹ Dosarul nr.1ra-9/2020, http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=15349, pagina web, vizualizată la 20.05.2020.

[...]. Cu toate acestea, fapta a fost calificată în baza art. 361 alin. (2) lit. b) cod penal, cu încredințarea circumstanței calificative agravante - aceleași acțiuni săvârșite *de două sau mai multe persoane*.

În așa mod, observăm că în practica judiciară, **instanțele judecătorești, interpretează și califică în mod diferit, circumstanța calificativă agravantă – „de două sau mai multe persoane”**.

25. În același timp, legea penală a Republicii Moldova, **nu stabilește careva prevederi legale** de aplicare a pedepsei penale în cazul săvârșirii infracțiunii *de două sau mai multe persoane*, decât *pentru participatie* (art. 83 Cod penal). Deci, legea penală, **nu definește** și nu identifică agravanta - săvârșirea infracțiunii *de două sau mai multe persoane*, în mod separat, în afara *formelor concrete ale participatiei* prevăzute la art. 43 Cod penal, nici în calitate de *criteriu general*, nici în calitate de *criteriu special de individualizare a pedepsei penale* (art. 75 - 85 Cod penal).

26. Prin urmare, nu este clar cum trebuie să fie stabilită și aplicată pedeapsa pentru *două sau mai multe persoane*, care **au săvârșit infracțiunea în afara formelor concrete de participatie și în afara stabilirii calității și rolului fiecărei persoane la săvârșirea infracțiunii**, în conformitate cu art. 42-43 Cod penal. În acest sens, este incert, i.e. nu este clar, *ce calitate au două sau mai multe persoane care au săvârșit infracțiunea și dacă acestea cad sub incidența art. 42 Cod penal?* La fel, este incert, i.e. nu este clar, dacă săvârșirea infracțiunii *de două sau mai multe persoane*, poate fi în calitate de circumstanță calificativă agravantă la infracțiunile săvârșite *din imprudență* și dacă *două sau mai multe persoane* se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor?

În așa mod, circumstanța calificativă agravantă: „*de două sau mai multe persoane*”, prevăzută la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal, precum și circumstanța calificativă agravantă: „*săvârșite de două sau mai multe persoane*”, prevăzută la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, **stabilese alte modalități de săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane**, decât cea prevăzută de lege - *prin participatie*, care **nu sunt prevăzute de lege și nu sunt definite de Codul penal**, din care motiv, aceste texte de lege **încalcă principiul legalității prevăzut de art. 22 din Constituție și de art. 7 §1 CEDO** dar și **permit interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale, contrar prevederilor legale stabilite la art. 3 alin. (2) Cod penal**.

Prin urmare, este logic, că pentru a respecta *principiul legalității*, în opoziție, participatiei și formelor ei, **legislatorul trebuie să determine și să prevadă în legea penală atât formele săvârșirii faptei de două sau mai multe persoane**, la care să atribuie situațiile invocate în doctrină și în practica judiciară unificată, cât și să stabilească criteriul special de aplicare a pedepsei penale pentru săvârșirea infracțiunii „*de două sau mai multe persoane*”.

II. Argumente privind pretensele încălcări ale art. 23 din Constituție.

27. În viziunea noastră, normele prevăzute la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, **încalcă dreptul garantat la art. 23 din Constituția Republicii Moldova**, or, legislatorul, indicând drept condiție a răspunderii penale, *fapta săvârșită de două sau mai multe persoane*, *fără a indica forma concretă de participatie stabilită de lege*, statul NU a făcut accesibile fiecărui om formele concrete ale participatiei stabilite la art. 43 Cod penal, în acest sens, **nefiind respectate cerințele de calitate a legii penale**, îndeosebi cele privind **accesibilitatea și previzibilitatea legii**.

28. Constituția, fiind legea supremă a Țării, are menirea de a limita puterea Statului. Bazele ordinii constituționale pot fi violate și prin omisiunea de a se conforma cu cerințele Constituției, adică prin omisiunea de a reglementa relațiile sociale care, conform Constituției, trebuiesc reglementate. Acest lucru are loc, dar nu se limitează, îndeosebi atunci când Statul adoptă norme care pun bazele unui tip de răspundere, dar nu concretizează faptele și condițiile în care se pune în aplicare această răspundere. În atare cazuri, subiecții vizați de aceste norme sunt într-o situație de incertitudine juridică cu privire la faptul când și dacă sunt ei oare vizați prin lege sau nu. Condițiile incerte de tragere la răspundere penală, prin intermediul insecurității juridice, atentează la viața privată, proprietate, libertate etc.

În insecuritate juridică se află și judecătorii care sunt chemați să înfăptuiască justiție, deoarece ei nu pot refuza să o administreze (în materie civilă). În materie penală, deși trebuie să prevaleze principiul că orice dubiu se interpretează în favoarea făptuitorului, dubiile care rezultă din caracterul confuz al legii dezavantajează atât autorul faptei, cât și victima infracțiunii, ambele părți fiind în neputință de a prevedea cu previzibilitate rezonabilă riscurile în evoluția procesului judiciar.

Golurile în legislație comportă riscuri deosebit de grave în dreptul public, mai cu seamă în dreptul penal, deoarece subiecții raporturilor juridice nu stau pe picior de egalitate cu Statul, aceștia intrând în raporturi de drept penal cu Statul și fără exprimarea voinței lor.

Nivelul de precizie a legislației interne - care nu poate, în nici un caz să prevadă toate ipotezele - depinde într-o mare măsură de conținutul legii în cauză, de **domeniul pe care aceasta ar trebui să-l acopere** și de numărul și statutul celorla cărora li se adresează. (*RTBF c. Belgique*, no 50084/06, § 104, CEDH 2011, *Rekvenyi*, précité, § 34, *Vogt c. Allemagne*, 26 septembre 1995, § 48, série A no 323, et *Centro Europa 7 S.r.l. et Di Stefano*, précité, § 142). Astfel, **nivelul de precizie a unei legi penale trebuie să fie mult mai mare, poate cel mai mare, comparativ cu precizia normelor din domeniul dreptului privat.**

În această ordine de idei, este relevantă Hotărârea Marii Camere a CtEDO din 23.02.2017 în cauza *De Tommaso v. Italiei [MC] - 43395/09*, în care, *Curtea a ajuns la concluzia lipsei clarității legislației italiene privind plasarea unei persoane, care avea o istorie criminală, sub un regim de „supraveghere specială”, dată fiind pericolozitatea sa socială – măsuri de prevenție care limitează libertatea de circulație a unei persoane.*

În acea cauză, Curtea Europeană a constatat că, *„în pofida faptului că Curtea Constituțională a intervenit în mai multe rânduri pentru a clarifica criteriile care trebuie utilizate pentru a evalua necesitatea unor măsuri preventive, aplicarea lor rămâne legată de o evaluare prospectivă a instanțelor interne, din moment ce nici legea și nici Curtea Constituțională nu au identificat în mod clar „elementele de fapt” sau comportamentele specifice care trebuie să fie luate în considerare pentru a evalua pericolozitatea socială a individului și care pot duce la aplicarea acestor măsuri. Prin urmare, Curtea constată că legea în cauză nu a furnizat suficiente detalii care comportamente urmau a fi considerate ca fiind social periculoase.”*

„În baza considerentelor de mai sus, Curtea conchide că, în lipsa unei definiții clare privind întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere considerabile conferite tribunalelor, legea nu oferă o protecție suficientă împotriva ingerințelor arbitrare și nu-i putea permite reclamantului să-și potrivească conduita și să prevadă cu un suficient grad de certitudine aplicarea măsurilor de prevenție.

Obligația persoanei să respecte toate reglementările care îi prescriu să adopte sau nu un astfel de comportament, adică conformarea nu numai cu normele penale, ci, de asemenea, și cu alte dispoziții ....., constituie o trimitere incertă la ansamblul ordinii juridice italiene și nu aduce nici o clarificare cu privire la normele specifice, nerespectarea cărora ar constitui un indice suplimentar al pericolozității sociale a persoanei.” (De Tommaso , § 122).

29. În cazul normelor prevăzute la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, care prevăd sintagma: *„de două sau mai multe persoane”*, caracterul incert al dispoziției normelor date, combinată cu golul în legislație și **nu asigură o garanție împotriva interferențelor arbitrare a puterii publice**, iar destinatarii trebuie să se conformeze cu ansamblul ordinii juridice moldovenești, ceea ce nu se conciliază cu postulatul *„că o normă este „previzibilă” în cazul în care oferă o oarecare garanție împotriva interferențelor arbitrare a puterii publice* (*Centro Europa 7 S.r.l. et Di Stefano*, précité, § 143 ; *Khlyustov*, précité, § 70).

30. În normele prevăzute la art. 165 alin. (2) lit. d) și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, legislatorul **NU stabilește clar, dacă prin sintagma săvârșită „de două sau mai multe persoane”, trebuie de înțeles**

un mod sau o metodă aparte de săvârșirea a infracțiunii distinctă, de săvârșirea a infracțiunii prin participatie.

În cazul în care sintagma săvârșită „*de două sau mai multe persoane*”, prevăzută la art. 165 alin. (2) lit. d) și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal, presupune **un mod sau o metodă aparte de săvârșirea a infracțiunii, distinctă, de săvârșirea a infracțiunii prin participatie**, atunci este vădit faptul că legislatorul NU formulează cu sfucientă precizie, care anume comportament, sau conduită a persoanei se încadrează în semnul calificativ exprimat prin sintagma: săvârșită „*de două sau mai multe persoane*” și prin ce această conduită se deosebește de fapta săvârșită în *participatie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite și anume, că această conduită va fi calificată în baza semnelui calificativ - săvârșită „de două sau mai multe persoane*”, prevăzută la art. 165 alin. (2) lit. d) și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal.

Astfel, justițiabilul NU are posibilitatea de a cunoaște, din însuși textul normei juridice pertinente, iar la nevoie în urma obținerii unei asistențe judiciare adecvate **care sunt actele și omisiunile ce pot angaja răspunderea sa penală** pentru fapta prevăzută la art. 165 alin. (2) lit. d) și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal.

În consecință, este dificil sau chiar imposibil de a califica infracțiunea adică de a determina și de a constata juridic corespunderea exactă între semnele faptei prejudiciabile săvârșite și semnele componenței infracțiunii, prevăzute de norma penală la art. 165 alin. (2) lit. d) și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal

31. Astfel, careacterul confuz al semenelor calificative agravante prevăzute la art. 165 alin. (2) lit. d) Cod penal și la art. 206 alin. (3) lit. b¹) Cod penal „*de două sau mai multe persoane*”, **crează situații în care persoana totuși poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile**, ceea ce este **contrar art. 23 din Constituție**, care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile, iar aceasta duce la imposibilitatea de a se apăra efectiv în cazul unui proces penal (art.26), la încălcarea art. 22 (nullum crimen sine legge) din Constituție, dreptului la un proces echitabil garantat de art. 6 CEDO.

Acest gol legislativ, identificat supra, înseamnă o exercitare nepotrivită de către Parlament a obligațiilor sale constituționale, definite în art. 72 din Constituție și anume de a „stabilii infracțiunile”.

III. La ea, este relevantă practica judiciare unificată existentă.

32. Potrivit p. 6.5, 7 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii nr.37 din 22.11.2004, modificată de: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.13 din 22.12.2014, Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 9 din 22.12.2008.

„6.5 **Grup criminal organizat sau organizație, criminală** prevăzute de alin.(3) art.165 CP se consideră reunimea asociată criminală care întrinește semnele caracteristice prevăzute de art. 46, 47 CP. Conform Convenției ONU privind crima organizată transnațională din 15 noiembrie 2000 grupul criminal organizat este grupul structurat din 3 sau mai multe persoane care funcționează o perioadă de timp și acționează împreună pentru a comite una sau mai multe infracțiuni grave definite în conformitate cu această Convenție, în scopul obținerii directe sau indirecte a unor avantaje bănești sau alte avantaje materiale. Infracțiunea se consideră săvârșită de o organizație criminală dacă a fost comisă de un membru al acesteia în interesul ei sau de o persoană care nu este membru al organizației respective la însărcinarea acesteia. Organizatorul și conducătorul organizației criminale poartă răspundere pentru toate infracțiunile săvârșite de această organizație, iar membrii ei doar pentru infracțiunile la a căror pregătire sau săvârșire au participat.

7. Orice formă de participare la traficul de ființe umane va fi încriminată în conformitate cu prevederile Capitolului IV din Codul penal, Partea Generală”.¹²

33. La rândul său, Capitolului IV din Partea Generală a Codului penal, este intitulat „PARTICIPAȚIA”, iar normele acestui capitol determină noțiunea participației, formele participației precum și participanții la infracțiune. Însă, nu este clar dacă această recomandare din p. 7 a Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, menționată supra, se referă și la circumstanța calificativă agravantă - „fapta săvârșită de două sau mai multe persoane”.

34. În același timp, potrivit p. 25; 26; 27 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor, nr. 23 din 28.06.2004, modificată de Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.39 din 18.12.2017 și Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.12 din 22.12.2014,

„25. Sustragerea se consideră săvârșită de două sau mai multe persoane, atât în cazul în care la săvârșirea sustragerii au participat în comun doi sau mai mulți autori fără o înțelegere prealabilă între ei, cât și în cazul în care la săvârșirea sustragerii au participat două sau mai multe persoane care s-au înțeles în prealabil despre săvârșirea comună a sustragerii. Existența înțelegerii prealabile între coautori nu influențează asupra calificării sustragerii, săvârșite de două sau mai multe persoane, dar trebuie luată în considerație la individualizarea pedepsei.

Totodată, acțiunile persoanelor care nu au luat parte la săvârșirea sustragerii, dar au contribuit la comiterea acesteia prin sfaturi, indicații, prin promisiunea prealabilă că vor tăimii urmele infracțiunii, vor vinde bunurile sustrase etc. trebuie calificate drept complicitate la sustragere, cu referire la alin.(5) art.42 C.P..

Săvârșirea sustragerii de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne, sau prin intermediul unor astfel de persoane intră sub incidența circumstanței agravante „de două sau mai multe persoane”.

Persoana care a organizat sustragerea sau care a determinat la săvârșirea sustragerii o persoană care cu bună-știință nu este pasibilă de răspundere penală, în corespundere cu alin.(2) art.42 C.P. este trasă la răspundere penală în calitate de autor al sustragerii. În prezența unor temeiuri legale suficiente, fapta acestei persoane trebuie calificată suplimentar conform art.208 C.P.”.

26. Săvârșirea sustragerii de un grup criminal organizat are loc în cazul în care această faptă e comisă de o reuniune stabilă de persoane care s-au organizat în prealabil pentru a comite una sau mai multe infracțiuni. **Spre deosebire de două sau mai multe persoane**, care s-au înțeles în prealabil despre săvârșirea sustragerii, grupul criminal organizat se caracterizează, în special, prin stabilitate, prin prezența în componența lui a unui organizator și printr-un plan dinainte elaborat al activității infracționale comune, precum și prin repartizarea obligatorie a rolurilor între membrii grupului criminal organizat, în timpul pregătirii sustragerii.

Săvârșirea sustragerii de o organizație criminală are lor în cazul în care această faptă e comisă de o reuniune de grupuri criminale organizate, formind o comunitate stabilă, a cărei activitate se întemeiază pe diviziune, între membrii organizației și structurile ei, a funcțiilor de administrare, asigurare și executare a intențiilor criminale ale organizației în scopul de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a o controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și realizării de interese economice, financiare sau politice [...].

27. În cazurile în care procurarea bunurilor vădit dobândite pe cale criminală a fost legată de instigarea la sustragere, acțiunile făptuitorilor vor fi încadrate ca coparticipare la această infracțiune. De asemenea va fi încadrată drept coparticipare la sustragere procurarea promisă în prealabil a unor

¹² http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=230

bunuri precum și procurarea sistematică de la un singur făptuitor a bunurilor sustrase de către o persoană, care înțelegea că îi acordă posibilitate delapidatorului să mizeze pe contribuția sa la desfacerea acestor bunuri.”¹³

35. Astfel, potrivit practicii judiciare unificată, exprimată în recomandările date în Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor, nr. 23 din 28.06.2004, circumstanța calificativă agravantă *fapta săvârșită „de două sau mai multe persoane”*, atestă următoarele situații:

1) Dacă la savârșirea infracțiunii *au participat în comun doi sau mai mulți autori fără o înțelegere prealabilă între ei*, situația care cade sub incidența participației simple (art. 44 cod penal).

2) Dacă la savârșirea infracțiunii *au participat două sau mai multe persoane care s-au înțeles în prealabil despre săvârșirea comună a acesteia*. Totodată, Curtea invocă și situația în care persoanele participă la savârșirea infracțiunii în calitate de *complice și/sau de instigator*. În așa mod, deducem că este vorba despre *participația complexă* în ambele modalități, adică indiferent dacă latura obiectivă a infracțiunii cu participație complexă este realizată *de un singur autor sau de doi sau mai mulți autori*, or, în acest sens, Curtea nu invocă și nu menționează careva excepții.

3) Dacă infracțiunea este savârșită *de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne*, situație, care nu constituie participație, reieșind din prevederile alin. (6) art. 42 Cod penal.

4) Dacă infracțiunea este savârșită *de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne*, fiind vorba despre autorul mediat.

Totodată, Curtea distinge săvârșirea infracțiunii de către *un grup criminal organizat*, de săvârșirea infracțiunii *de două sau mai multe persoane, care s-au înțeles în prealabil despre săvârșirea infracțiunii*, după următoarele criterii: *stabilitate; prezența în componența lui a unui organizator; prezența unui plan dinainte elaborat al activității infracționale comune; repartizarea obligatorie a rolurilor între membrii grupului criminal organizat, în timpul pregătirii sustragerii infracțiunii*.

36. Deci observăm că la baza deosebirii circumstanței calificative agravante - săvârșirea infracțiunii *de două sau mai multe persoane*, de circumstanța calificativă agravantă - săvârșirea infracțiunii de către *un grup criminal organizat*, nu mai stă criteriul *coautoratului*, adică *criteriul participării în mod obligatoriu la săvârșirii laturii obiective a infracțiunii, a două sau mai multe persoane*.

La fel, observăm că, pe orizontală, Curtea interpretează mai larg cumstanța calificativă agravantă - săvârșirea infracțiunii *de două sau mai multe persoane*, considerând că agravanta analizată *atestă situația de participație complexă, în ambele modalități*, fără excepție, adică și în varianta în care latura obiectivă a infracțiunii este realizată de *un singur autor* și în varianta în care latura obiectivă a infracțiunii este realizată *de doi sau mai mulți autori*.

37. Potrivit Ghidului cu privire la aplicarea pedepsei aprobat prin Hotărârea Plenului Curții Sepureme de Justiție a Republicii Moldova *Despre aprobarea Ghidului cu privire la aplicarea pedepsei*, nr. 15 din 22.12.2014, autorii ghidului au opinat că *„Săvârșirea infracțiunii printr-o formă concretă de participație, se aplică cu circumstanță agravantă pentru toți participanții la infracțiune care își dădeau seama despre faptul că săvârșesc infracțiunea prin forma respectivă de participație, indiferent de rolul pe care l-au jucat în săvârșirea faptei. În același timp, la individualizarea pedepsei pentru infracțiunea comisă prin participație, instanța de judecată va ține cont de forma concretă de participație prin care a fost săvârșită infracțiunea, de contribuția concretă a fiecărui participant la comiterea infracțiunii și survenirea consecințelor ei, de importanța acestei contribuții la atingerea scopului infracțiunii, de*

¹³ http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=310, pagina web, vizualizată la 20.05.2020.

influența acțiunilor sau inacțiunilor participantului asupra caracterului și mărimii daunei pricinuite sau asupra creării pericolului pricinuirii daune.”¹⁴

¹⁴ Ghidul cu privire la aplicarea pedepsei, Chișinău, 2014, p. 24.

(http://despre.csj.md/images/documente_despre.csj.md/biblioteca/Ghid%20cu%20privire%20la%20aplicarea%20pedepsei.pdf)

F. Lista documentelor relevante (dacă este cazul)¹⁵

Autorul prezentei sesizări își sprijină argumentarea și își întemeiază solicitările pe următoarele prevederi legislative și jurisprudențiale:

I. Prevederile relevante ale Constituției RM:

Articolul 1

Statul Republica Moldova

“(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate”.

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

“(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale”.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

“Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică”.

Articolul 8

Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

“(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia”.

Articolul 20

Accesul liber la justiție

“(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție”.

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

“Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos”.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

“(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

¹⁵ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va enumera documentele relevante (extrasul cu prevederile normative contestate, alte hotărâri sau decizii ale Curții Constituționale cu un obiect similar, alte hotărâri sau decizii cu obiect similar pronunțate de alte curți constituționale, jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, studii de drept comparat), pe care le va anexa.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative”.

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

“(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății”.

2. Prevederi relevante ale Codului penal al Republicii Moldova.

Articolul 1. Legea penală a Republicii Moldova

(1) Prezentul cod este unica lege penală a Republicii Moldova.

(2) Codul penal este actul legislativ care cuprinde norme de drept ce stabilesc principiile și dispozițiile generale și speciale ale dreptului penal, determină faptele ce constituie infracțiuni și prevede pedepsele ce se aplică infractorilor.

(3) Prezentul cod se aplică în conformitate cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale actelor internaționale la care Republica Moldova este parte. Dacă există neconcordanțe cu actele internaționale privind drepturile fundamentale ale omului, au prioritate și se aplică direct reglementările internaționale.

Articolul 3. Principiul legalității

(1) Nimeni nu poate fi declarat vinovat de săvîrșirea unei infracțiuni nici supus unei pedepse penale, decît în baza unei hotărîri a instanței de judecată și în strictă conformitate cu legea penală.

(2) Interpretarea extensivă defavorabilă și aplicarea prin analogie a legii penale sînt interzise.

Articolul 14. Noțiunea de infracțiune

(1) Infracțiunea este o faptă (acțiune sau inacțiune) prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, săvîrșită cu vinovăție și pasibilă de pedeapsă penală.

(2) Nu constituie infracțiune acțiunea sau inacțiunea care, deși, formal, conține semnele unei fapte prevăzute de prezentul cod, dar, fiind lipsită de importanță, nu prezintă gradul prejudiciabil al unei infracțiuni

Articolul 41. Participația

Se consideră participație cooperarea cu intenție a două sau mai multor persoane la săvîrșirea unei infracțiuni intenționate.

Articolul 42. Participanții

(1) Participanții sînt persoanele care contribuie la săvîrșirea unei infracțiuni în calitate de autor, organizator, instigator sau complice.

(2) Se consideră autor persoana care săvîrșește în mod nemijlocit fapta prevăzută de legea penală, precum și persoana care a săvîrșit infracțiunea prin intermediul persoanelor care nu sînt pasibile de răspundere penală din cauza vîrstei, iresponsabilității sau din alte cauze prevăzute de prezentul cod.

(3) Se consideră organizator persoana care a organizat săvîrșirea unei infracțiuni sau a dirijat realizarea ei, precum și persoana care a creat un grup criminal organizat sau o organizație criminală ori a dirijat activitatea acestora.

(4) Se consideră instigator persoana care, prin orice metode, determină o altă persoană să săvîrșescă o infracțiune.

(5) Se consideră complice persoana care a contribuit la săvârșirea infracțiunii prin sfaturi, indicații, prestare de informații, acordare de mijloace sau instrumente ori înlăturare de obstacole, precum și persoana care a promis dinainte că îl va favoriza pe infractor, va tănuși mijloacele sau instrumentele de săvârșire a infracțiunii, urmele acesteia sau obiectele dobândite pe cale criminală ori persoana care a promis din timp că va procura sau va vinde atare obiecte.

(6) Participanții trebuie să întruncesească semnele subiectului infracțiunii.

Articolul 43. Formele participației

În funcție de gradul de coordonare a acțiunilor participanților se deosebesc următoarele forme de participație:

- a) participație simplă;
- b) participație complexă;
- c) grup criminal organizat;
- d) organizație (asociație) criminală.

Articolul 44. Participația simplă

Infracțiunea se consideră săvârșită cu participație simplă dacă la săvârșirea ei au participat în comun, în calitate de coautori, două sau mai multe persoane, fiecare realizând latura obiectivă a infracțiunii.

Articolul 45. Participația complexă

(1) Infracțiunea se consideră săvârșită cu participație complexă dacă la săvârșirea ei participanții au contribuit în calitate de autor, organizator, instigator sau complice.

(2) Latura obiectivă a infracțiunii cu participație complexă poate fi realizată:

- a) de un singur autor;
- b) de doi sau mai mulți autor.

Articolul 51. Temeiul răspunderii penale

(1) Temeiul real al răspunderii penale îl constituie fapta prejudiciabilă săvârșită, iar componența infracțiunii, stipulată în legea penală, reprezintă temeiul juridic al răspunderii penale.

(2) Răspunderii penale este supusă numai persoana vinovată de săvârșirea infracțiunii prevăzute de legea penală.

Articolul 52. Componența infracțiunii

(1) Se consideră componență a infracțiunii totalitatea semnelor obiective și subiective, stabilite de legea penală, ce califică o faptă prejudiciabilă drept infracțiune concretă.

(2) Componența infracțiunii reprezintă baza juridică pentru calificarea infracțiunii potrivit unui articol concret din prezentul cod.

Articolul 75. Criteriile generale de individualizare a pedepsei

(1) Persoanei recunoscute vinovate de săvârșirea unei infracțiuni i se aplică o pedeapsă echitabilă în limitele fixate în Partea specială a prezentului cod și în strictă conformitate cu dispozițiile Părții generale a prezentului cod. La stabilirea categoriei și termenului pedepsei, instanța de judecată ține cont de gravitatea infracțiunii săvârșite, de motivul acesteia, de persoana celui vinovat, de circumstanțele cauzei care atenuează ori agravează răspunderea, de influența pedepsei aplicate asupra corectării și reeducării vinovatului, precum și de condițiile de viață ale familiei acestuia.

Articolul 77. Circumstanțele agravante

(1) La stabilirea pedepsei se consideră circumstanțe agravante:

- c) săvârșirea infracțiunii prin orice formă de participație

Articolul 83. Aplicarea pedepsei pentru participație

Organizatorul, instigatorul și complicele la o infracțiune, prevăzută de legea penală, săvârșită cu intenție se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor. La stabilirea pedepsei se ține cont de contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii, precum și de prevederile art.75.

3. Prevederi relevante ale Codului de procedură penală

Articolul 2. Legea procesuală penală

(1) Procesul penal se reglementează de prevederile Constituției Republicii Moldova, de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte și de prezentul cod.

(2) Principiile generale și normele dreptului internațional și ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte constituie elemente integrante ale dreptului procesual penal și nemijlocit dau naștere drepturilor și libertăților omului în procesul penal.

(3) Constituția Republicii Moldova are supremație asupra legislației procesuale penale naționale. Nici o lege care reglementează desfășurarea procesului penal nu are putere juridică dacă este în contradicție cu Constituția.

(4) Normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în prezentul cod.

(5) În desfășurarea procesului penal nu pot avea putere juridică legile și alte acte normative care anulează sau limitează drepturile și libertățile omului, încalcă independența judecătorească, principiul contradictorialității, precum și contravin normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Articolul 7. Legalitatea procesului penal

(1) Procesul penal se desfășoară în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale prezentului cod.

(6) Hotărârile Curții Constituționale privind interpretarea Constituției sau privind neconstituționalitatea unor prevederi legale sînt obligatorii pentru organele de urmărire penală, instanțele de judecată și pentru persoanele participante la procesul penal.

(8) Hotărârile definitive ale Curții Europene a Drepturilor Omului sînt obligatorii pentru organele de urmărire penale, procurori și instanțele de judecată.

Articolul 96. Circumstanțele care urmează să fie dovedite în procesul penal

(1) În cadrul urmăririi penale și judecării cauzei penale trebuie să se dovedească:

1) faptele referitoare la existența elementelor infracțiunii, precum și cauzele care înlătură caracterul penal al faptei;

2) circumstanțele prevăzute de lege care atenuează sau agravează răspunderea penală a făptuitorului;

3) datele personale care caracterizează inculpatul și victima;

4) caracterul și mărimea daunei cauzate prin infracțiune;

5) existența bunurilor destinate sau utilizate pentru săvîrșirea infracțiunii sau dobîndite prin infracțiune, indiferent de faptul cui ele au fost transmise;

6) toate circumstanțele relevante la stabilirea pedepsei.

(2) Coneomitent cu circumstanțele care urmează să fie dovedite în procesul penal, trebuie să fie descoperite cauzele și condițiile care au contribuit la săvîrșirea infracțiunii.

Articolul 385. Chestiunile pe care trebuie să le soluționeze instanța de judecată la adoptarea sentinței

(1) La adoptarea sentinței, instanța de judecată soluționează următoarele chestiuni în următoarea consecutivitate:

1) dacă a avut loc fapta de săvîrșirea căreia este învinuit inculpatul;

2) dacă această faptă a fost săvîrșită de inculpat;

3) dacă fapta întrunește elementele infracțiunii și de care anume lege penală este prevăzută ea;

4) dacă inculpatul este vinovat de săvîrșirea acestei infracțiuni;

5) dacă inculpatul trebuie să fie pedepsit pentru infracțiunea săvîrșită;

6) dacă există circumstanțe care atenuează sau agravează răspunderea inculpatului și care anume;

7) ce măsură de pedeapsă urmează să fie stabilită inculpatului, luînd în considerare și recomandările serviciului de resocializare, dacă o asemenea anchetă a fost efectuată;

8) dacă măsura de pedeapsă stabilită inculpatului trebuie să fie executată de inculpat sau nu;

- 9) tipul penitenciarului în care urmează să execute pedeapsa închisorii;
- 10) dacă trebuie admisă acțiunea civilă, în folosul cui și în ce sumă;
- 11) dacă trebuie reparată paguba materială atunci când nu a fost intentată acțiunea civilă;
- 12) dacă urmează să fie ridicat sechestrul asupra bunurilor;
- 13) ce trebuie să se facă cu corpurile delictive;
- 14) cine și în ce proporție trebuie obligat să plătească cheltuielile judiciare;
- 15) dacă urmează să fie revocată, înlocuită sau aplicată o măsură preventivă în privința inculpatului;

16) dacă în privința inculpatului recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii urmează să fie aplicat tratament medical forțat de alcoolism sau narcomanie.

(2) Dacă inculpatul este învinuit de săvârșirea mai multor infracțiuni, instanța soluționează chestiunile arătate în alin.(1) pct.1)-13) pentru fiecare infracțiune în parte.

(3) Dacă de săvârșirea infracțiunii sînt învinuiți mai mulți inculpați, instanța soluționează chestiunile prevăzute în alin.(1) referitor la fiecare inculpat în parte.

4. Prevederi relevante ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (în continuare CEDO)

Articolul 6

Dreptul la un proces echitabil

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia, în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită.

3. Orice acuzat are, mai ales, dreptul :

a. să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, despre natura și cauza acuzației aduse împotriva sa;

[...]

Articolul 7

Nici o pedeapsă fără lege

„1. Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia o infracțiune potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii.

2. Prezentul articol nu va aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane vinovate de o acțiune sau de o omisiune care, în momentul săvârșirii, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate”.

Articolul 17

Interzicerea abuzurilor de drept

„Nici o dispoziție din prezenta Convenție nu poate fi interpretată ca autorizînd unui stat, unui grup sau unui individ, un drept oarecare de a desfășura o activitate sau de a îndeplini un act ce urmărește

distrugerea drepturilor sau libertăților recunoscute de prezenta Convenție, sau de a aduce limitări acestor drepturi și libertăți, decât cele prevăzute de această Convenție”.

5. Prevederile relevante ale Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice (adoptat la New York la 16 decembrie 1966)

Articolul 9

1. Orice individ are dreptul la libertate și la securitatea persoanei sale. Nimeni nu poate fi arestat sau deținut în mod arbitrar. Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa decât pentru motivele legale și în conformitate cu procedura prevăzută de lege.

Articolul 14

3. Orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni penale are dreptul, în condiții de deplină egalitate, la cel puțin următoarele garanții: a) să fie informată în cel mai scurt termen, într-o limbă pe care o înțelege și în mod detaliat, despre natura și motivele acuzației ce i se aduce.

Articolul 15

Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care nu constituiau un act delictuos, potrivit dreptului național sau internațional, în momentul în care au fost săvârșite. De asemenea, nu se va aplica o pedeapsă mai severă decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii infracțiunii. Dacă ulterior comiterii infracțiunii, legea prevede aplicarea unei pedepse mai ușoare, delinventul trebuie să beneficieze de aceasta.

6. Jurisprudența Curții Constituționale a RM

Prevederile relevante ale Hotărârii Curții Constituționale nr. 13 din 11.06.2013

„35. Curtea reiterează că, potrivit Hotărârii nr.55 din 14 octombrie 1999 privind interpretarea unor prevederi ale articolului 4 din Constituția Republicii Moldova, „această prevedere comportă consecințe juridice, presupunând, mai întâi, că organele de drept, inclusiv Curtea Constituțională [...], sunt în drept să aplice în procesul examinării unor cauze concrete normele dreptului internațional [...], acordând, în caz de neconcordanță, prioritate prevederilor internaționale”.

36. În aceeași ordine de idei, în Hotărârea nr.10 din 16 aprilie 2010 pentru revizuirea Hotărârii Curții Constituționale nr. 16 din 28 mai 1998 „Cu privire la interpretarea art.20 din Constituția Republicii Moldova” în redacția Hotărârii nr.39 din 9 iulie 2001, Curtea Constituțională a menționat că „practica jurisdicțională internațională [...] este obligatorie pentru Republica Moldova, ca stat care a aderat la Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.”

Prevederi relevante ale Hotărârii Curții Constituționale nr. 12 din 14.05.2015

„22. Curtea reține că prerogativa de a soluționa cazurile excepționale de neconstituționalitate, cu care a fost investită prin articolul 135 alin.(1) lit.g) din Constituție, presupune stabilirea corelației dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia și de pertinența prevederilor contestate pentru soluționarea litigiului principal în instanțele de judecată.

25. Urmând jurisprudența sa anterioară (a se vedea hotărârile nr.9 din 20 mai 2008, nr.26 din 23 noiembrie 2010 și nr.30 din 23 decembrie 2010, nr.15 din 13 septembrie 2011), Curtea va aborda problema de constituționalitate a prevederilor contestate din lege, raportate la circumstanțele concrete ale litigiului principal, prin prisma normelor constituționale invocate de autorul sesizării, luând în considerare atât principiile consacrate în Constituție și în dreptul intern, cât și cele statuate în dreptul internațional și în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare - Curtea Europeană).

76. Curtea reține că omisiunile sau erorile autorităților trebuie să servească în beneficiul bătutului, învinutului, inculpatului. Cu alte cuvinte, riscul oricărei erori comise de organul de urmărire

penală, sau chiar de o instanță, urmează să fie suportat de către stat, iar corectarea acesteia nu trebuie să fie pusă în sarcina persoanei în cauză, cu excepțiile enunțate mai sus.”

Prevederi relevante ale Hotărârii Curții Constituționale nr. 13 din 15.05.2015 pentru controlul constituționalității Legii nr. 261 din 1 noiembrie 2013 cu privire la Colegiul Medicilor din Republica Moldova

..[...]

73. Astfel, în lumina celor expuse, Curtea menționează că statutul atribuit prin lege Colegiului medicilor corelat cu atribuțiile acestuia și atribuțiile autorității administrației publice centrale de specialitate aduce atingere articolului 107 din Constituție.

104. În Hotărârea nr. 8 din 20 mai 2013, Curtea a menționat că legalitatea, ca principiu de bază al statului de drept, presupune conformitatea normei sau a actului juridic cu normele superioare, care stabilesc **condiții de procedură privind edictarea normelor juridice**. Comportamentul legal vizează atât activitatea de legiferare a Parlamentului, cât și stabilirea normelor interne de organizare și funcționare, care au o conexiune directă cu procesul legiferării.

105. Totodată, Curtea menționează că articolul 23 alin.(2) din Constituție pune în sarcina statului obligația de a face accesibile toate legile și actele normative. Deși articolul 23 din Constituție cuprinde expres doar criteriul de accesibilitate și claritate al legii, Curtea, prin jurisprudența sa, a reținut că normele adoptate de autoritățile publice urmează a fi și suficient de precise și previzibile.

106. Curtea reține că potrivit jurisprudenței Curții Europene: „O normă este accesibilă și previzibilă numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane să își corecteze conduita și să fie capabilă, cu consiliere adecvată, să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-o normă. [...] legea trebuie să fie accesibilă într-un mod adecvat: cetățeanul trebuie să aibă un indiciu adecvat, în circumstanțe concrete, asupra reglementărilor legale aplicabile [...]” (cauza Silver vs Regatul Unit, hotărârea din 25 martie 1983).

107. Totodată, în jurisprudența sa Curtea Europeană a statuat că: “[...] odată ce statul adoptă o soluție, aceasta trebuie să fie pusă în aplicare cu **claritate și coerență** pentru a evita pe cât este posibil **insecuritatea juridică și incertitudinea** pentru subiectele de drept vizate de către măsurile de aplicare a acestei soluții [...]” (cauza Păduraru vs România, hotărârea din 1 decembrie 2005).

108. Curtea menționează că orice act normativ trebuie să respecte principiile și normele constituționale, precum și exigențele de tehnică legislativă, menite să asigure **claritatea, previzibilitatea, predictibilitatea și accesibilitatea actului**. Legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o **legătură logico-juridică** între dispozițiile pe care le conține, iar în cazul unor instituții juridice cu o structură complexă, să prevadă elementele ce disting particularitățile lor.

109. Curtea reține că, prin reglementările de tehnică legislativă, legiuitorul a impus o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvată ale fiecărui act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concurează la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesară.”

Prevederi relevante ale Hotărârii Curții Constituționale nr. 25 din 13 octombrie 2015

..33. [...] preeminența dreptului generează, în materie penală, **principiul legalității delictelor și pedepselor și principiul inadmisibilității aplicării extensive a legii penale, în detrimentul persoanei, în special prin analogie.**”

Prevederi relevante ale Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016 pentru interpretarea art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova

„- în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său, instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională:

- excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu;

- sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza:

- judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

(1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;

(2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

(3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

(4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.”

Prevederi relevante ale Hotărârii Curții Constituționale nr. 17 din 19.05.2016

„58. Curtea menționează că dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle, consacrat în art. 23 din Legea fundamentală, implică, între altele, adoptarea de către legiuitor a unor reguli procedurale clare, în care să se prescrie cu precizie condițiile și termenele în care justițiabilii își pot exercita drepturile.

59. În acest sens, în Hotărârea nr. 26 din 23 noiembrie 2010, Curtea a reținut că: „Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – **accesibilitate, previzibilitate și claritate** – norma de drept trebuie să fie formulată cu **suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite**. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 din Constituție, care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile.”

60. De asemenea, în cauza *Rotaru c. României*, Curtea Europeană a statuat că „o normă este previzibilă numai atunci când este redactată cu **suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane – care, la nevoie, poate apela la consultanța de specialitate – să își corecteze conduita**”, iar în cauza *Sunday Times c. Regatului Unit*, Curtea Europeană a decis că „[...] cetățeanul trebuie să dispună de informații suficiente asupra normelor juridice aplicabile într-un caz dat și să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-un act determinat”.

61. În acest context, Curtea reține, conținutul actului normativ trebuie să permită persoanei interesate să prevadă în mod rezonabil conduita pe care trebuie să o adopte, claritatea și previzibilitatea fiind elemente sine qua non ale constituționalității unei norme. De asemenea, legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține, iar în cazul unor instituții juridice cu o structură complexă să prevadă elementele ce disting particularitățile lor.

62. De altfel, în jurisprudența sa Curtea Europeană a reiterat că persoana în privința căreia se desfășoară o procedură penală este în drept să beneficieze de o diligență, în special în partea ce ține de examinarea cazului său. Astfel, previzibilitatea actului normativ este în strânsă legătură cu garanțiile unui proces echitabil, care sunt concepute pentru a evita plasarea unei persoane, pentru o perioadă îndelungată, într-o stare de incertitudine referitoare la rezultatul examinării cauzei (cauza *Nakhmanovich c. Rusiei*, hotărârea 2 martie 2006, §89, cauza *Hajibeyli c. Azerbaidjanului*, hotărârea 10 iulie 2008, §51).”

Prevederi relevante ale Hotărârii Curții Constituționale nr. 21 din 22.07.2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 125 lit. b) din Codul penal, a articolelor 7 alin. (7), 39 pct. 5), 313 alin. (6) din Codul de procedură penală și a unor prevederi din articolele 2 lit. d) și 16 lit. c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție.

„52. Curtea reține că unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului și ale statului de drept îl constituie principiul legalității. Preeminența dreptului se asigură prin întreg sistemul de drept, inclusiv prin normele penale, acestea caracterizându-se prin anumite trăsături proprii, distinctive în raport cu alte categorii de norme, ce se diferențiază între ele prin caracterul și structura lor, prin sfera de incidență.

53. În jurisprudența sa Curtea a reținut că „preeminența dreptului în materie penală exprimă printre altele asigurarea legalității infracțiunilor și pedepselor; inadmisibilitatea aplicării extensive a legii penale, în detrimentul persoanei, în special, prin analogie”.

54. Curtea menționează că incriminarea faptelor în legile penale, stabilirea pedepsei pentru ele, precum și alte reglementări, se întemeiază pe rațiuni de politică penală. Astfel, legea penală constituie un ansamblu de reguli juridice, formulate într-o manieră clară, concisă și precisă.

55. Or, calitatea legii penale constituie o condiție vitală pentru menținerea securității raporturilor juridice și ordonarea eficientă a relațiilor sociale.

.....62. Potrivit jurisprudenței Curții Europene, art. 7 § 1 din Convenția Europeană, care consacră principiul legalității incriminării și pedepsei (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), pe lângă interzicerea, în mod special, a extinderii conținutului infracțiunilor existente asupra unor fapte care, anterior, nu constituiau infracțiuni, prevede și principiul potrivit căruia legea penală nu trebuie interpretată și aplicată extensiv în defavoarea acuzatului, de exemplu, prin analogie.

63. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a menționat că persoana este în drept să cunoască, în termeni foarte clari, ce acte și omisiuni sunt de natură să-i angajeze responsabilitatea penală (cauza *Kokkinakis contra Greciei* din 25 mai 1993). Atunci când un act este privit ca infracțiune, judecătorul poate să precizeze elementele constitutive ale infracțiunii, dar nu să le modifice, în detrimentul acuzatului, iar modul în care el va defini aceste elemente constitutive trebuie să fie previzibil pentru orice persoană consultată de un specialist (cauza X. contra Regatului Unit din 7 mai 1982).”

7. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare CtEDO)

Hotărârea din 24.05.2007 în cauza *Dragotoniu și Militaru – Pidhorni c. României*

„33. Curtea amintește că art. 7 alin. (1) din Convenție consacră, în general, principiul legalității delictelor și pedepselor (*Nullum crimen, nulla poena sine lege*) și interzice, îndeosebi, aplicarea retroactivă a dreptului penal atunci când se face în detrimentul acuzatului (*Kokkinakis împotriva Greciei*, 25 mai 1993, §52). În timp ce interzice în special extinderea domeniului de aplicare a infracțiunilor existente la faptele care, anterior, nu constituiau infracțiuni, el ordonă de asemenea să nu aplice legea penală în mod extensiv în detrimentul acuzatului, de exemplu prin analogie. Reiese că legea trebuie să definească clar infracțiunile și pedepsele care le sancționează (*Achour împotriva Franței*, nr. 67335 01, §41, 29 martie 2006).

34. Noțiunea de "drept" ("law") folosită la art.7 corespunde celei de „lege” care figurează în alte articole ale Convenției; ea înglobează dreptul de origine atât legislativă cât și jurisprudențială și implică unele condiții calitative, între altele cele ale accesibilității și ale previzibilității (a se vedea, în special, *Cantoni împotriva Franței*, 15 noiembrie 1996, §29, *Coeme și alții împotriva Belgiei*, nr. 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 și 33210/96, §145, și *E.K. împotriva Turciei*, nr. 28496/95, §51, 7 februarie 2002).

35. Ea amintește că însemnătatea noțiunii de previzibilitate depinde în mare măsură de contextul textului despre care este vorba, de domeniul pe care îl acoperă precum și numărul și calitatea destinatarilor săi (*Groppera Radio AG și alții împotriva Elveției* din 28 martie 1990, p.26, §68). Previzibilitatea legii nu se opune ca persoana interesată să fie nevoită să recurgă la o bună consiliere pentru a evalua, la un nivel rezonabil în circumstanțele cauzei, consecințele ce ar putea decurge dintr-o anumită acțiune (a se vedea, între altele, *Tolstoy Miloslavsky împotriva Regatului Unit al Marii Britanii*, 13 iulie 1995, p.71, §37). Acest lucru se întâmplă de obicei cu profesioniștii, obișnuiți să facă dovada unei mari prudențe în exercitarea meseriei lor. De asemenea se poate aștepta de la ei să acorde o atenție deosebită evaluării riscurilor pe care le implică (*Cantoni*, citat anterior, §35).

37. Funcția decizională acordată instanțelor servește tocmai pentru a îndepărta îndoielile ce ar putea exista în privința interpretării normelor, ținând cont de evoluțiile practicii cotidiene, cu condiția ca rezultatul să fie coerent cu substanța infracțiunii și evident previzibilă (*S.W. împotriva Regatului Unit al Marii Britanii*, 22 noiembrie 1995, p.41, §36).

43. Din aplicarea extensivă a legii penale rezultă că, cel puțin din cauza lipsei unei interpretări jurisprudențiale accesibile și evident previzibile, cerințele articolului 7 nu ar putea fi privite drept respectate în privința unui acuzat.

44. În consecință, chiar și în calitate de profesioniști care se puteau înconjura de sfaturi ale juriștilor, era greu, ba chiar imposibil pentru reclamanți să prevadă revirimentul de jurisprudență a Curții Supreme de Justiție și deci să știe că în momentul în care le-au comis acțiunile lor puteau antrena o sancțiune penală (per a contrario, *Cantoni*, citat anterior, §35 și *Coeme și alții* citat anterior §150).

G. Declarația și semnătura autorului sesizării¹⁶

Declar pe propria sa onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice.

Popescu Dorin
D. Popescu

În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va declara pe propria sa onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, semnând la final.

ÎNCHEIERE

13 noiembrie 2020

municipiul Chișinău

Judecătoria Chișinău (sediul Buiucani)

Instanța compusă din:

Președintele ședinței, judecătorul

Judecători

grefier

cu participarea:

interpretului

procurorului

apărătorilor

inculpaților

Vasilisa Muntean

Octavian Dvornic, Vladislav Holban

Rotari Irina

Cazacov Elena

Foltea Vasile, Popescu Dorin

Cambur Marina, Caldaran David

examinând în ședință de judecată închisă sesizarea apărătorului, avocatului Popescu Dorin cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate în cauza penală nr.1-4775/19 privind învinuirea lui Cambur Marina și Caldaran David în comiterea infracțiunilor prevăzute de art.165 alin.(2) lit.d) și art.206 alin.(3) lit.b) și b¹) Cod Penal,–

C O N S T A T Ă :

La data de 15 iulie 2015 în procedura Judecătoriei Botanica, mun. Chișinău a parvenit cauza penală de învinuire a cet. Cambur Marina de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.165 alin.(2) lit.d) și art.206 alin.(3) lit.b) și b¹) Cod Penal și a cet. Caldaran David învinuit de comiterea infracțiunii prevăzute de art.165 alin.(2) lit.d) și art.206 alin.(3) lit.b) și b¹) Cod Penal.

Pin încheierea Președintelui Judecătoriei Chișinău din 29 noiembrie 2019 s-a dispus redistribuirea cauzei penale de învinuire a lui Cambur Marina și Caldaran David în comiterea infracțiunii prevăzute de art.165 alin.(2) lit.d) și art.206 alin.(3) lit.b) și b¹) Cod Penal, aleatoriu, prin intermediul PIGD, unui judecător din cadrul Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani), sediu specializat în materie penală, pentru examinare, din considerentele că de la data de 07.11.2019 a fost emis ordinul președintelui Judecătoriei Chișinău nr.688 cu privire la acordarea judecătorului Judecătoriei Chișinău, Angela Braga, a concediului parțial plătit pentru îngrijirea copilului până la vârsta de 3 ani, începând cu data de 11.11.2019 până la 29.08.2022.

În cadrul ședinței de judecată la 22 mai 2020, avocatul Popescu Dorin, care acționează în apărarea drepturilor și intereselor inculpatei Cambur Marina, a înaintat cerere cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a art.165 alin.(2) lit.d) și art.206 alin.(3) lit.b) și b¹) Cod Penal, anexând și sesizarea adresată Curții Constituționale a RM.

În motivarea sesizării privind excepția de neconstituționalitate apărătorul a indicat că la Judecătoria Chișinău (sediul Buiucani) se află pe rol cauza penală de învinuire a lui Cambur Marina și Caldaran David în comiterea infracțiunilor prevăzute de art.165 alin.(2) lit.d) și art.206 alin.(3) lit.b) și b¹) Cod Penal.

Menționează că textul integral din art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal și anume, sintagma: *d) de două sau mai multe persoane*, precum și textul integral din art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal și anume, sintagma: *b¹) săvârșite de două sau mai multe persoane*, sunt expresii extrem de incerte,

încalcă art.22 din Constituție, care stabilește că "*nimeni nu poate fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care în momentul comiterii nu constituiau un act delictuos*". În viziunea sa, textul integral din art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal și anume, sintagma: *d) de două sau mai multe persoane* și textul integral din art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal și anume, sintagma: *b¹) săvârșite de două sau mai multe persoane*, sunt expresii extrem de incerte, sunt definite extrem de vag în Codul penal, nu sunt previzibile pentru subiecții cărora se adresează aceste norme, în măsura în care aceștia să-și poată adapta comportamentul în sensul respectării Legii penale, ceea ce transformă normele date penale în norme imprevizibile și, ca consecință - neconstituționale, prin care se încalcă art. 22 din Constituție, care stabilește că "*nimeni nu poate fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care în momentul comiterii nu constituiau un act delictuos*".

În același timp, norma prevăzută la art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal și anume, sintagma: *d) "de două sau mai multe persoane"*, precum și norma prevăzută la art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal, și anume, sintagma: *b¹) săvârșite de două sau mai multe persoane*, sunt neconstituționale, or, legislatorul, indicând drept condiție a răspunderii penale, fapta săvârșită "*de două sau mai multe persoane*", fără a indica forma concretă de participare stabilită de lege, nu a făcut accesibile fiecărui om formele concrete ale participației stabilite la art.43 Cod Penal, în raport cu aceste norme, în acest sens, nefiind respectate cerințele de calitate ale legii penale. Îndeosebi cele privind accesibilitatea și previzibilitatea legii, prin urmare, normele prevăzute la art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal și la art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal, contravin art.23 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova, în conformitate cu care "*Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative*".

Astfel, cerințele de calitate a legii necesită a fi îndeplinite în ceea ce privește atât definiția unei infracțiuni, cât și pedeapsa prevăzută pentru acea infracțiune. Or, calitatea legii penale constituie o condiție vitală pentru menținerea *securității raporturilor juridice* și ordonarea eficientă a relațiilor sociale.

Menționează că componența infracțiunii la art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal al RM, prevede răspunderea penală pentru *aceleași acțiuni săvârșite de două sau mai multe persoane*, fiind vorba despre acțiunile prevăzute la art.165 alin.(1) Cod Penal și anume: recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil, precum și darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului, în scopul: a) exploatării sexuale comerciale sau necomerciale; b) exploatării prin muncă sau servicii forțate; b¹) practicării cerșetoriei sau în alte scopuri josnice; b²) însușirii ajutoarelor, indemnizațiilor sau prestațiilor sociale; b³) folosirii ilegale în testări sau experimente medicale ori științifice; c) exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei; d) folosirii în conflicte armate; e) folosirii în activitate criminală; f) prelevării organelor, țesuturilor și/sau celulelor umane; h) vânzării sau cumpărării; i) folosirii în calitate de mamă-surogat ori în scop de reproducere; j) adopției ilegale.

La rândul său, componența infracțiunii la art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal al RM, prevede răspunderea penală pentru *acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2) săvârșite de două sau mai multe persoane*, fiind vorba despre acțiunile prevăzute la alin.(1): recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil, precum și darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului, în scopul: a) exploatării sexuale comerciale sau necomerciale; b) exploatării prin muncă sau servicii forțate; b¹) practicării cerșetoriei sau în alte scopuri josnice; b²) însușirii ajutoarelor, indemnizațiilor sau prestațiilor sociale; b³) folosirii ilegale în testări sau experimente medicale ori științifice; c) exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei; d) folosirii în conflicte armate; e) folosirii

în activitate criminală; f) prelevării organelor, țesuturilor și/sau celulelor umane; h) vânzării sau cumpărării; i) folosirii în calitate de mamă-surogat ori în scop de reproducere; j) adopției ilegale; sau despre acțiunile prevăzute la alin.(2): Aceleași acțiuni însoțite: a) de violență fizică și/sau psihică, de aplicare a armei de foc sau de amenințare cu aplicarea acesteia; b) de abuz și/sau violență sexuală; c) de profitare de abuz de autoritate sau de situația de vulnerabilitate a copilului, de amenințare cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei copilului sau altor persoane; d) de prelevare a organelor țesuturilor și/sau celulelor umane.

Afirmă că circumstanța calificativă agravantă, prevăzută la art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal și la art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal, care trebuie constatate sub forma acțiuni săvârșite "*de două sau mai multe persoane*", nu sunt susceptibile a fi în mod clar definite pentru a trece cu succes testul previzibilității unei norme penale, test solicitat atât de CtEDO, cât și de Curtea noastră Constituțională.

În aceste circumstanțe, atât procurorul, cât și instanța de judecată sunt puse în situația de a improviza, a ghici sensul atât a sintagmei: "*aceleași acțiuni săvârșite de două sau mai multe persoane*" (art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal), cât și a sintagmei: "*acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2) săvârșite de două sau mai multe persoane*".

Astfel, fără să observe, judecătorul ordinar pur și simplu substituie legiuitorul, ceea ce este contrar constatărilor CtEDO făcute în cauza *X. contra Regatului Unit*, citată mai sus, că judecătorul poate doar să precizeze elementele constitutive ale infracțiunii, dar nu să le modifice, în detrimentul acuzatului, iar modul în care el va defini aceste elemente constitutive trebuie să fie previzibil pentru orice persoană consultată de un specialist.

Ține să atragă atenția că nu orice conduită umană are relevanță din punct de vedere juridic, ci numai acea care cade, într-o formă sau alta, sub incidența normelor juridice. Conduita ilicită este exprimată într-o acțiune sau inacțiune care contravine prevederilor normei juridice.

În această ordine de idei, în conformitate cu art.119 Cod Penal, "*ori de câte ori legea penală folosește un termen sau o expresie dintre cele definite în prezentul capitol, înțelesul lor este cel prevăzut la articolele ce urmează*". Însă, această prevedere legală este aplicabilă oricărui termen sau expresie dintre cele definite în Partea Generală a Codului Penal, în sensul că ori de câte ori legea penală folosește un termen sau o expresie dintre cele definite în Partea Generală a Codului Penal, înțelesul lor este cel prevăzut la articolele corespunzătoare.

În conformitate cu art.77 alin.(1) lit.c) Cod Penal, la stabilirea pedepsei se consideră circumstanțe agravante *săvârșirea infracțiunii prin orice formă de participatie*. Totodată, în art.77 alin.(2) Cod Penal, legislatorul stabilește imperativ: dacă circumstanțele menționate la alin.(1) sânt prevăzute la articolele corespunzătoare din Partea Specială a prezentului cod în calitate de semne ale acestor componente de infracțiuni, *ele nu pot fi concomitent considerate drept circumstanțe agravante*.

În conformitate cu art.83 Cod Penal, organizatorul, instigatorul și complicele la o infracțiune, prevăzută de legea penală, săvârșită cu intenție se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor. La stabilirea pedepsei se ține cont de contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii, precum și de prevederile art.75.

În așa mod, legea nu prevede alte modalități de săvârșire a infracțiunii "*de două sau mai multe persoane*", decât prin *participatie* și anume, în *formele participatiei prevăzute de lege*.

Totodată, potrivit pct.7 din Hotărârea Plenului Curții Supremă de Justiție a Republicii Moldova, cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale nr.8 din 11.11.2013, în cazurile în care circumstanța ce atenuază sau agravează răspunderea penală (art.76-77 CP) este indicată în dispozițiile articolului Părții speciale a Codului Penal, ca semn al componentei infracțiunii, în conținutul variante-tip sau în conținutul variantelor agravate, ea nu poate fi luată în considerare la stabilirea pedepsei pentru această infracțiune.

Prin urmare, atât Codul Penal în normele precitate, cât și practica judiciară unificată, stabilesc că ori de câte ori organul de urmărire penală sau instanța de judecată constată că infracțiunea a fost săvârșită *de două sau mai multe persoane*, de atâtea ori, această cooperare intenționată, trebuie să îmbrace una din formele concrete a participatiei, prevăzută la art.43 Cod Penal, indiferent dacă este vorba despre calitatea de circumstanță agravantă prevăzută în Partea Generală a Codului Penal la art.77 alin.(1) lit.c) Cod Penal, sau de calitatea de circumstanță calificativă agravantă, prevăzută în normele Părții Speciale a Codului Penal.

Consideră important să menționeze faptul că atât art.165 alin.(3) lit.a) Cod Penal, cât și art.206 alin.(3) lit.d) Cod Penal, prevăd în calitate de circumstanță calificativă agravantă, acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, ce constituie forme ale participatiei prevăzute la art.43 lit.c), d); 46; 47 Cod Penal.

Important este și faptul că 1) circumstanța calificativă agravantă "de două sau mai multe persoane" este prevăzută la alineatul (2) lit.d) al art.165 Cod Penal și se pedepsește cu închisoare de la 7 la 15 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice, pe când, 2) circumstanța calificativă agravantă "săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală", este prevăzută la alineatul (3) lit.a) al art.165 Cod Penal și se pedepsește cu închisoare de la 10 la 20 de ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 8000 la 10000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice.

În așa mod, reține că sancțiunea normei prevăzută la alineatul (2) lit.d) al art.165 Cod Penal, este mai blândă decât sancțiunea normei prevăzută la alineatul (3) lit.a) al art. 165 Cod Penal.

Prin urmare, legislatorul diferențiază răspunderea penală, în așa mod, încât constată că acțiunea de *trafic de ființe umane* săvârșită de "de două sau mai multe persoane", prezintă un grad de pericol social, sau un grad prejudiciabil mai mic sau mai scăzut în comparație cu acțiunea de *trafic de ființe umane* "săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală".

În același timp, este relevant faptul că la art.206 alin.(3) lit. b¹) și d) Cod Penal, legislatorul, în același alineat, a stabilit răspunderea penală pentru *acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), săvârșite atât de două sau mai multe persoane (lit. b¹), cât și cele săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală (lit. d).*

Astfel, în cazul prevăzut la art.206 alin.(3) lit.b¹) și d) Cod Penal, legislatorul nu diferențiază răspunderea penală și în mod neclar, echivalează aceste două circumstanțe calificative agravante, atribuindu-le același grad de pericolul social, cooperării cu intenție a două sau mai multor persoane la săvârșirea unei infracțiuni intenționate, indiferent de gradul de coordonare a acțiunilor persoanelor. Adică, legislatorul de fapt a echivalat acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2) *săvârșite de două sau mai multe persoane*, cu acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2) *săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală*.

În acest sens, deși din lege (art.41; 43; 77 alin.(1) lit.c) Cod Penal) se prezumă că raportul dintre săvârșirea infracțiunii *de două sau mai multe persoane* și *formele concrete ale participatiei*, constituie un raport dintre *parte* și un *întreg*, legislatorul, în art.165 alin.(2) lit.d), alin.(3) lit.a) Cod Penal și în art.206 alin.(3) lit.b¹) și d) Cod Penal, nerespectând raportul dintre *parte* și *întreg*, pe de o parte, *diferențiază* aceste noțiuni, dând de înțeles că este vorba despre noțiuni diferite, adică este vorba despre acțiuni cu grad de pericol social sau grad prejudiciabil *diferit*, iar pe de altă parte - *le echivalează*, atribuindu-le în mod separat, aceiași valență juridică

de circumstanță calificativă agravantă și *un grad egal* de pericol social sau grad prejudiciabil *egal*.

Atât în doctrina autohtonă, cât și în practica judiciară se consideră că săvârșirea infracțiunii prin *participație complexă* în cazul prevăzut la art.45 alin.(2) lit.a) Cod Penal, când *latura obiectivă* a infracțiunii cu participație complexă este realizată de un singur autor, nu se încadrează în circumstanța agravantă - săvârșirea sustragerii de două sau mai multe persoane.

Capitolul IV din Partea Generală a Codului Penal este intitulat "Participația" și normele acestuia determină noțiunea participației, formele participației, precum și participanții la infracțiune. Însă nu este clar dacă această recomandare din pct.7 al Plenului Curții Supreme de Justiție a RM, menționate supra, se referă și la circumstanța calificativă agravantă "*fapta săvârșită de două sau mai multe persoane*".

Reiterează că în viziunea sa, circumstanța calificativă agravantă - săvârșirea infracțiunii "*de două sau mai multe persoane*", prevăzută la art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal, precum și circumstanța calificativă agravantă "*săvârșite de două sau mai multe persoane*", prevăzută la art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal, încalcă art.22 din Constituție, deoarece, constituie expresii extrem de incerte, extrem de vagi, încât, trezesc confuzii, or, nu este clar dacă *latura subiectivă* la săvârșirea infracțiunii "*de două sau mai multe persoane*", poate fi realizată doar cu intenție sau și din "*imprudență*", nu este clar cum trebuie să fie aplicată pedeapsa, în cazul agravantei - săvârșite de două sau mai multe persoane dacă aceste "*două sau mai multe persoane*" se consideră *participanți* la săvârșirea infracțiunii și cum trebuie să fie aplicată pedeapsa pentru săvârșirea infracțiunii "*de două sau mai multe persoane*". La fel, nu este clar, la ce trebuie să se refere probatoriul, când persoanei i se incriminează această circumstanță agravantă. Pentru a incrimina o circumstanță agravantă, este necesar de constatat dacă persoana conștientiza și își dădea seama că săvârșește infracțiunea în prezența circumstanței agravante respective.

În sensul dat, incriminând circumstanța calificativă agravantă "*săvârșite de două sau mai multe persoane*", prevăzută la art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal, precum și prevăzută la art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal, nu este clar dacă organul de urmărire penală sau instanța de judecată, trebuie să administreze probe care să confirme că persoana conștientizează că săvârșește infracțiunea împreună cu *două sau mai multe persoane*, atâta timp cât legea penală în Partea Generală nu definește această situație, iar conform doctrinei și practicii judiciare penale, pe de o parte, chiar și în prezența *participației complexe*, prevăzută la art.45 alin.(2) lit.a) Cod Penal, când *latura obiectivă* a infracțiunii cu participație complexă este realizată de *un singur autor*, această formă a participației nu se încadrează în circumstanța agravantă - săvârșirea sustragerii de două sau mai multe persoane, pe de altă parte la circumstanța agravantă - săvârșirea sustragerii de două sau mai multe persoane, autorii atribuie situațiile în care lipsește participația, sau careva formă a participației, adică chiar dacă nu sunt întrunite condițiile participației și participanților prevăzute la art.42, 43 Cod Penal.

Indică că în practica judiciară, instanțele judecătorești interpretează și califică în mod diferit circumstanța calificativă agravantă "*de două sau mai multe persoane*".

În același timp, legea penală a Republicii Moldova, nu stabilește careva prevederi legale de aplicare a pedepsei penale în cazul săvârșirii infracțiunii *de două sau mai multe persoane*, decât pentru *participație* (art.83 Cod Penal). Deci, legea penală nu definește și nu identifică agravanta - săvârșirea infracțiunii *de două sau mai multe persoane*, în mod separat, în afara *formelor concrete ale participației* prevăzute la art.43 Cod Penal, nici în calitate de *criteriu general*, nici în calitate de *criteriu special de individualizare a pedepsei penale* (art.75 - 85 Cod Penal).

Prin urmare, indică că nu este clar cum trebuie să fie stabilită și aplicată pedeapsa pentru *două sau mai multe persoane*, care au săvârșit infracțiunea în afara formelor concrete de participație și în afara stabilirii calității și rolului fiecărei persoane la săvârșirea infracțiunii, în conformitate cu art.42; 43 Cod Penal. În acest sens, nu este clar ce calitate au două sau mai multe

persoane care au săvârșit infracțiunea și dacă acestea cad sub incidența art.42 Cod Penal. La fel, nu este clar dacă săvârșirea infracțiunii *de două sau mai multe persoane*, poate fi în calitate de circumstanță calificativă agravantă la infracțiunile săvârșite *din imprudență* și dacă *două sau mai multe persoane* se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor.

În așa mod, circumstanța calificativă agravantă *"de două sau mai multe persoane"*, prevăzută la art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal, precum și circumstanța calificativă agravantă *"săvârșite de două sau mai multe persoane"*, prevăzută la art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal, stabilesc alte modalități de săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane, decât cea prevăzută de lege - prin *participatie*, care nu sunt prevăzute de lege și nu sunt definite de Codul Penal, din care motiv, aceste texte de lege încalcă principiul legalității prevăzut de art. 22 din Constituție și de art.7 §1 CEDO dar și permit interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale, contrar prevederilor legale stabilite la art.3 alin.(2) Cod Penal.

Prin urmare, consideră că pentru a respecta principiul legalității, în opoziție, participației și formelor ei, legislatorul trebuie să determine și să prevadă în legea penală atât *formele săvârșirii faptei de două sau mai multe persoane*, la care să atribuie situațiile invocate în doctrină și în practica judiciară unificată, cât și să stabilească criteriul special de aplicare a pedepsei penale pentru săvârșirea infracțiunii *"de două sau mai multe persoane"*.

Reiterează că norma prevăzută la art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal și anume, sintagma: *d) de două sau mai multe persoane*, precum și norma prevăzută la art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal și anume, sintagma: *b¹) săvârșite de două sau mai multe persoane*, sunt neconstituționale și contravin art.23 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova, or, legislatorul indicând drept condiție a răspunderii penale, fapta săvârșită *"de două sau mai multe persoane"*, fără a indica forma concretă de participatie stabilită de lege, nu a făcut accesibile fiecărui om formele concrete ale participației stabilite la art.43 Cod Penal, în raport cu aceste norme, în acest sens, nefiind respectate cerințele de calitate a legii penale, îndeosebi cele privind accesibilitatea și previzibilitatea legii, prin urmare, normele prevăzute la art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal și la art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal, contravin art.23 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova, în conformitate cu care *"Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative"*.

În acest sens, circumstanța calificativă agravantă *"de două sau mai multe persoane"*, prevăzută la art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal, precum și circumstanța agravantă calificativă *"săvârșite de două sau mai multe persoane"*, prevăzută la art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal, sunt expuse neclar, trezesc confuzii, nu este clar dacă acestea cuprind doar anumite forme concrete ale participației, sau cuprind și cazurile când lipsește participația în orice formă a ei, dacă cuprind cazurile când lipsește calitatea de participant săvârșirea infracțiunii (autor, organizator, instigator sau complice), adică dacă cuprinde și cauzurile când nu sunt întrunite condițiile participației și participanților prevăzute la art.42; 43 Cod Penal.

În acest sens, norma de drept prevăzută la art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal, precum și norma de drept prevăzută la art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal nu sunt formulate cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite.

Menționează în primul rând că în normele prevăzute la art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal și la art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal, trebuie să fie specificate formele concrete de participatie prevăzute de lege, pentru ca acestea să fie luate în considerare la înțelegerea semnelor și elementelor componente de infracțiune, prevăzută în norma penală respectivă.

Consideră că normele prevăzute la art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal și la art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal, sunt neconstituționale și contravin art.23 din Constituția Republicii Moldova, or, legislatorul, indicând drept condiție a răspunderii penale, *fapta săvârșită de două sau mai multe*

persoane, fără a indica forma concretă de participație stabilită de lege, statul nu a făcut accesibile fiecărui om formele concrete ale participației stabilite la art.43 Cod Penal, în acest sens, nefiind respectate cerințele de calitate a legii penale, îndeosebi cele privind accesibilitatea și previzibilitatea legii.

Susține că în cazul normelor prevăzute la art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal și la art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal, care prevăd sintagma "*de două sau mai multe persoane*", caracterul incert al dispoziției normelor date, combinată cu golul în legislație și nu asigură o garanție împotriva interferențelor arbitrare a puterii publice, iar destinatarii trebuie să se conformeze cu ansamblul ordinii juridice moldovenești, ceea ce nu se conciliază cu postulatul "*că o normă este previzibilă*" în cazul în care oferă o oarecare garanție împotriva interferențelor arbitrare a puterii publice (*Centro Europa 7 S.r.l. et Di Stefano*, precite, §143 ; *Khlyustov*, precite, §70).

Astfel, caracterul confuz al semnelor calificative agravante prevăzute la art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal și la art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal "*de două sau mai multe persoane*", creează situații în care persoana totuși poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile, ceea ce este contrar art.23 din Constituție, care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile, iar aceasta duce la imposibilitatea de a se apăra efectiv în cazul unui proces penal (art.26), la încălcarea art.22 (*nullum crimen sine legge*) din Constituție, dreptului la un proces echitabil garantat de art.6 CEDO. Acest gol legislativ, identificat supra, înseamnă o exercitare nepotrivită de către Parlament a obligațiilor sale constituționale, definite în art.72 din Constituție și anume de a "*stabilii infracțiunile*".

Prin urmare, solicită avocatul Popescu Dorin ridicarea excepției de neconstituționalitate, privind controlul constituționalității textului integral din art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal și anume, sintagma: d) *de două sau mai multe persoane* și a textului integral din art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal și anume, sintagma: b¹) *săvârșite de două sau mai multe persoane*, sub aspectul corespunderii cu art.22 - neretroactivitatea legii și cu art.23 - dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle, din Constituția Republicii Moldova; declararea neconstituționalității textului integral din art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal și anume, sintagma: d) *de două sau mai multe persoane* și textului integral din art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal și anume, sintagma: b¹) *săvârșite de două sau mai multe persoane*.

Apărătorul inculpatului Caldaran David, avocatul Foltea Vasile a susținut solicitarea avocatului Popescu Dorin.

Inculpata Cambur Marina în ședința de judecată a susținut solicitarea avocatului Popescu Dorin, cerând ridicarea excepției de neconstituționalitate invocate.

Inculpatul Caldaran David a susținut poziția apărătorului său.

Procurorul Cazacov Elena a declarat că nu există temeii pentru respingerea cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate și consideră că poate fi admisă.

Audiind opinia participanților la proces, studiind sesizarea depusă, materialele cauzei în raport cu prevederile legale ce guvernează speța, instanța de judecată consideră necesar de a admite cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate ca fiind întemeiată, reieșind din următoarele considerente.

Conform dispoziției art.7 alin.(3) din Codul de procedură penală, dacă în procesul judecării cauzei, instanța constată că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor Constituției și este expusă într-un act juridic care poate fi supus controlului constituționalității, judecarea cauzei se suspendă, se informează Curtea Supremă de Justiție care, la rândul său, sesizează Curtea Constituțională.

Conform Hotărârii Curții Constituționale nr.2 din 09.02.2016 privind interpretarea articolului 135 alin.(1) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova, excepția de

neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu.

Potrivit prevederilor art.135 alin.(1) lit.g) din Constituție, art.4 alin.(1) lit.g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.(4) alin.(1) lit.g) din Codul jurisdicției constituționale, rezolvarea excepțiilor de neconstituționalitate a actelor normative ține de competența Curții Constituționale.

Prin Hotărârea nr.2 din 09.02.2016 pentru interpretarea art.135 alin.(1) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională a hotărât în sensul art.135 alin.(1) lit.a) și g) coroborat cu art.20, 115, 116 din Constituție:

1. în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său, instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională;

2. excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau de reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu;

3. sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, Curților de Apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza;

4. judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea următoarelor condiții: obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție; excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

Referitor la condițiile de admisibilitate ale sesizării instanța de judecată remarcă că norma procesual-penală și anume art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal și art.206 alin.(3) lit.b¹) Cod Penal vizată în sesizarea depusă de avocatul Popescu Dorin în apărarea intereselor inculpatei Cambur Marina constituie obiect al controlului de constituționalitate, întrucât aceasta face parte din categoria actelor cuprinse la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție, excepția este ridicată de către avocatul Popescu Dorin, care acționează în apărarea drepturilor și intereselor legale ale inculpatei Cambur Marina.

Totodată, s-a constatat că nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate, or, din analiza jurisprudenței Curții Constituționale, instanța de judecată reține că nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

La speță, instanța reține că, careva temeiuri pentru a respinge cererea de ridicare a excepției de constituționalitate nu au fost constatate, sunt întrunite condițiile stabilite de Curtea Constituțională, prin Hotărârea nr.2 din 09 februarie 2016, or argumentele invocate de avocatul Popescu Dorin urmează a fi examinate de Curtea Constituțională.

Potrivit art.7 alin.(3) CPP, dacă în procesul judecării cauzei, instanța constată că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor Constituției și este expusă într-un act juridic care poate fi supus controlului constituționalității, judecarea cauzei se suspendă, se informează Curtea Supremă de Justiție care, la rândul său, sesizează Curtea Constituțională.

În legătură cu această solicitare, instanța remarcă faptul că suspendarea procesului constă în încetarea temporară a actelor de procedură de către instanța de judecată din cauza unor împrejurări obiective, ce fac imposibilă desfășurarea mai departe a procesului și este imposibil de

determinat când împrejurarea obiectivă, în cazul dat Curtea Constituțională se va expune, iar procesul va putea fi reluat.

Instanța de judecată consideră că în speță, suspendarea procesul penal este justificată și ajunge la concluzia de a suspenda procesul penal.

Totodată, instanța de judecată va remite în adresa Curții Constituționale încheierea judecătorească, cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate, sesizarea avocatului Popescu Dorin și copia rechizitoriului.

În acest context, conducându-se de prevederile Hotărârii Curții Constituționale nr.2 din 09.02.2016 privind interpretarea articolului 135 alin.(1) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova, art.7, 342, 346 Cod de procedură penală, instanța de judecată,–

D I S P U N E:

Se admite cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate depusă de avocatul Popescu Dorin, care acționează în interesele inculpatei Cambur Marina învinuită în comiterea infracțiunilor prevăzute de art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal și art.206 alin.(3) lit.b) și b') Cod Penal.

Se sesizează Curtea Constituțională a Republicii Moldova în vederea realizării controlului de constituționalitate a prevederilor art.165 alin.(2) lit.d) Cod Penal și art.206 alin.(3) lit.b') Cod Penal al Republicii Moldova.

Se remite Curții Constituționale copia încheierii judecătorești, cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate, sesizarea avocatului Popescu Dorin și copia rechizitoriului.

Se suspendă examinarea cauzei penale de învinuire a cet. Cambur Marina și Caldaran David în comiterea infracțiunilor prevăzute de art.165 alin.(2) lit.d) și art.206 alin.(3) lit.b) și b') Cod Penal, până la soluționarea excepției de neconstituționalitate.

Încheierea este definitivă.

**Președintele ședinței
judecătorul**

Vasilisa Muntean

Judecători

Octavian Dvornic

Vladislav Holban